

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

לפני השינה עושים חשבון נפש על היום שהיה, צריך להתבונן
'כמה שבחים אמרתי היום? האם שבחתי גם חבר שאני לא כל כך
אוהב, או חבר שאיני אוהב את מעשיו?'. בדברי השבח על הזולת
מגלים את הטוב שבו ומתקנים, בו וגם בי, את הלא־טוב שאני רואה.

[מתוך השיעור 'תיקון האמירה והדיבור']

בהר־בחקתי תשפ"ג

הגליון מוקדש לזכות החתן והכלה **ברוך ולאלי־ישועה** שי' **אופן** לרגל בואם בברית הנישואין –
אור לח" באייר, **ל"ג בעומר**. שיהיה בנין עדי־עד

בהר"ב חזתי ה'תשפ"ג

24 תיקון מציאת החן
 "ויצאה והיתה" – הערות במסכת גיטין
 למצוא חן מחדש

26 הסיפור החסידי
 רבי שלומק'ה
 יסוד שביסוד

28 מענות ותשובות
 תשובות הרב לשואלים
 למה ה' לא עונה לתפילותיי והאם לסיים
 תואר כשלא מתכוונים לעסוק בתחום זה

29 פְּאָדוּר לְיִצְחָק
 "אֶת שְׁבֻתֹתַי תִּשְׁמְרוּ"
 רְדִי יִלְפֹד אוֹתָנוּ עַל שְׁנֵי סוּגֵי תַעֲנוּג
 שְׁיֵשׁ לָנוּ בְּכָל שְׁבֻת וְשְׁבֻת

04 תן מחמאה!
 נקודה מעובדת
 שינוי אמיתי – אוירה חיובית
 ומחמאות מדויקות

05 "בחד קטירא אתקטירנא"
 קבלת פנים לחתן וכלה
 קשר איש ואשה
 במדרגת היחידה שבנפש

08 תיקון האמירה והדיבור
 שיעור לבנות תיכון 'יעלת חן'
 תיקון התקשורת הבין-אישית
 בהלכה ובחסידות

21 סוד העשר
 פרקי אבות – פרק ה משנה א
 למה יש עשר אצבעות?

22 בלי רמאות
 קול שמחה
 בקורת עצמית במקדה

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראינו היקרים. לפניכם גליון **נפלאות** לשבת **בהר"ב חקתי**, מלא בכל טוב לכל המשפחה.

השבוע בגליון:

מלבד השיעורים החדשים במשניות, עליהם דווחנו בשבוע שעבר, **זכינו השבוע להתוועדות ליל ל"ג בעומר** [יחד עם **הדלקה לכבוד התנא האלקי רשב"י**] בקבלת פנים לחתן וכלה, את חלקה תוכלו לקרוא כאן בגליון, יחד עם **שיעור מלא וגדוש** מוסר השכל מליל שבת האחרונה.

בהתוועדות קבלת פנים, ביאר הרב את דברי רשב"י לפני הסתלקותו **"בחד קטירא אתקטרנא"** ודרש אותם על **קשר הנישואין בין איש ואשה** במדרגתם הגבוהה ביותר – **יחידה שבנפש**.

בשיעור **מליל שבת פרשת אמר – תיקון האמירה והדיבור** – שיעור לבנות התיכון של הרב בירושלים, תיכון 'יעלת חן', לימד הרב בהרחבה ובפירוט, משלל היבטים, על **דיבור חיובי** ו**בונה** שעלינו לנקוט בו **בחיי הנישואין, בחינוך** ובתקשורת הבין-אישית בכלל. זהו **שיעור מאלף**, שצריך לקרוא, להפנים ו**ליישם** תוך חשבון נפש יום-יומי.

טנא מלא ברכות לחבר המערכת הרה"ח **איתאל שי' גלעדי** ולבני ביתו **לרגל בוא בתו בברית הנישואין**. שיזכו לבנין עדי עד ולרוב נחת יהודי-חסידי מכל יוצאי חלציהם.

לרגל התחלת לימוד סדר נשים במשנה הסביר הרב כי **לימוד משותף בונה אחדות**, והמליץ לכל אחד **להוסיף** על שיעורי הלימוד הקבועים והמקובלים גם את השיעורים (הלא-קשים) בתנ"ך ובמשנה:

סדר הלימוד לשבוע פרשת במדבר הבעל"ט:

משנה – יבמות פרק ב'; **נ"ך יומי** – ספר איוב פרקים כ"ט-ל"ה.

טעם התוועדות ל"ג בעומר עדיין לא פג? מחכים כבר להתוועדות הבאה?
יום רביעי הקרוב, התוועדות יסוד שביסוד בכפר חב"ד. פרטים בגב הגליון.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

תן מחמאה!

הרמב"ם אומר שהסיפור בשבח הזולת הוא גם הביטוי הראשון ל"כלל גדול בתורה" של אהבת ישראל – "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך', לפיכך צריך לספר בשבחו וכו'". מהו, אם כן, ההבדל בין הסיפור בשבח החבר שמוטל על כל אדם למעלה המיוחדת של החכם המספר בשבח חברו?

אפשר להחמיא לזולת באופן כללי, בלי לרדת לפרטים, ואף להגישם בשבחי – העיקר ליצור אורה טובה, מכבדת ואוהבת. כך מצליחים להחמיא גם למי שאיני יודע בדיוק את מעלותיו, וגם 'לא לוקחים סיכון' שמתוך מחמאה מדויקת ומדודה תשתמע בקורת סמויה. אבל לתלמיד חכם אמיתי יש גדלות מוחין המספיקה כדי לאתר במדויק את נקודות הטוב והחוזק של הזולת, לשבח אותן באופן שמגלה אותן, מעצים אותן באישיות ו'מקבע' אותן במציאות. לצד הדיוק והמדידה הוא גם יודע לעשות זאת באופן הנכון, של "מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל". מחמאה מוצלחת כזו לא רק יוצרת אורה חיובית כללית אלא יוצרת שינוי נפשי מדויק ועמוק הרבה יותר. אף על פי כן, יש לזכור שאדמו"ר הזקן אמר שהגאולה תבוא על ידי חסד, גם כשאינו חסד של אמת – גם אם המחמאה האוהבת היא חסד לא אמתי ולא מדויק, העיקר הוא להרבות באהבת ישאל וכך להביא את הגאולה.

בוהר הקדוש נאמר כי "לית שמאלא בהאי עתיקא – כולא ימינא" (בפרצוף עתיק יומין, פנימיות הכתה, אין שמאל – כולו ימין). ההסבר הפנימי הוא שכדי להעתיק-להזיז משהו ממקומו אין תועלת בקו השמאל, דינים ובקורת, אלא רק בקו הימין, חסד ואהבה. לעיתים, כדי למנוע נזק מידי, נדרשת בקורת, אותה יש לומר בדיסקרטיות וברגישות, אך שינוי אמיתי בא רק על ידי העצמת הצדדים הטובים והחיוביים באישיות.

ידועה תורת רבי נחמן מברסלב על הפסוק "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו": כדי להזיז רשע ממקומו הראשון ("והתבוננת על מקומו ואיננו") יש לראות "עוד מעט" טוב ("אין רשע") שיש בו. מיקוד התודעה בטוב של הזולת מעצים אותו, הופך אותו לעיקר האישיות, ומעלה את האדם למקום אחר. אכן, כדי להעצים את הטוב שבזולת, ולהפוך את החברה שלנו לטובה ומוארת יותר, אין להסתפק במחשבה טובה על הזולת – צריך לבטא אותה גם בדיבור, לספר בשבח החבר בפניו ושלא בפניו, ולהאיר את העולם בשבח הדברים הטובים שרואים בזולת. כך מתאר הרמב"ם את דיבור החכם: "דן את כל האדם לכף זכות, מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל". חכם אמיתי יודע לזהות את הכוונות הטובות של כל אדם, לפרש בחיוב את מעשיו ולהביע את השבח באופן שלא תצא ממנו כל גנות (אפילו במשתמע או בעקיפין).

שיעור

קבלת פנים לחתן וכלה

"בחד קטירא אתקטרנא"

קיצור מהלך השיעור

בל"ג בעומר, בקבלת פנים לחתן וכלה, הוסברו **דברי רשב"י על עצמו** סמוך להסתלקותו ונדרשו בקשר ל**נישואין במדרגתם הגבוהה** ביותר. **מתנת חתונה מתוקה** לזוג הצעיר ולכל הזוגות של"ג בעומר הוא יום הנישואין שלהם.

"אני לדודי ועלי תשוקתו"

יש שני פסוקים בשיר השירים שמתחילים "אני לדודי". המפורסם הוא "אני לדודי ודודי לי"^א, אבל בהמשך, לקראת סיום שיר השירים, יש פסוק אולי עוד יותר עוצמתי – "אני לדודי ועלי תשוקתו"^ב. דווקא הפסוק השני מובא בספר הזהר הקדוש^ג בהמשך למאמר רשב"י "בחד קטירא אתקטרנא". בהשגחה פרטית כתוב על ההזמנה לחתונה "בחד קטירא אתקטרנא ביה אחידא ביה להיטא"^ד – זה הכי תפס אותי. הזהר אומר שבזכות ה"בחד קטירא אתקטרנא" כל ימי רשב"י ("אני לדודי") הוא זוכה בעת

הסתלקותו ל"ועלי תשוקתו".

הסטראשעלער אומר^ה שהדבר דומה למאמר אדמו"ר הזקן על "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי", שכאשר היה בדבקות היה אומר "אני לא רוצה כלום, לא את הגן עדן שלך, לא את העולם הבא שלך, רק אותך בעצמך"^ו, וכמו הלשון הידוע^ז "אנא נסיב מלכא"^ח – אני לא צריך שום דבר, רק את המלך. בחתונה של חתן וכלה המלך הוא החתן, והמלכה היא הכלה. גם אצלם, כל אחד לא צריך שום דבר – הכלה צריכה רק את המלך והחתן צריך רק את המלכה. זו בחינת "בחד קטירא אתקטרנא ביה אחידא ביה להיטא". "קטירא"

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. קבלת פנים ברוך ולאלי ישועה שיחי' אופן. י"ז אייר תשפ"ג – כפ"ח.

א שיר השירים ו, ג.

ב שם ז, יא.

ג זהר ח"ג רפח, א (באד"ז).

ד לקו"ת שה"ש לב, ג (ובכ"ד) – עפ"י לשונות הזהר.

ה שערי היחוד והאמונה ש"ה פכ"א.

ו תהלים עג, כה.

ז לוח "היום יום" י"ח כסלו.

ח ראה ד"ה "כיום עשתי עשר יום" תשל"א.

ט איכה רבה ג, ח.

נחזור להתחלת המשפט, מהו ה"קטירא" (קשר)? קשר הוא דעת, עיקר הקשר בין החתן והכלה^{טז}. כתוב בתניא^{יז} שדעת היא לשון התקשרות והתחברות. כנראה לא מספיק אפילו להתקשר, צריך גם להתחבר. כנראה שב"בחד קטירא אתקטרנא" ה"קטירא" הוא התקשרות וה"אתקטרנא" התחברות.

הסדר כאן הוא דעת ("בחד קטירא אתקטרנא") חכמה ("ביה אחידא") בינה ("ביה להיטא"). ידוע – כלל גדול בלימוד התניא, ובכל ספרי הפנימיות – שבכל שלישייה כנגד חב"ד יש להתבונן מהו הסדר ולדעת איזו מדה הוא מוליד. יש שש אפשרויות איך לסדר את החב"ד וכל סדר מוליד מדה אחרת בלב^{יח}. הצירוף כאן הוא דעת-בינה-חכמה, הצירוף של ספירת התפארת. מהי פנימיות ספירת התפארת? מדת הרחמים. בלב זו בעצם המדה העיקרית, במדה מסוימת אפילו יותר מאהבה.

צריכה להיות אהבה בין החתן והכלה, וצריך מה שנקרא אמפטיה בלועזית, להרגיש טוב-טוב את הפנימיות של השני, ושהחתן ירגיש ש'את זה אני' ושהכלה תרגיש ש'אתה זה אני'. אז מתעוררים רחמים רבים אחד על השני, ולא רק שאני מרחם עליך אלא ככה אני ממשיך רחמים רבים על שנינו, מהשותף השלישי, שירעיף לנו את כל הברכות בגשמיות וברוחניות, בבני חיי ומזוני ריחני, כולו ריחני, הכל על ידי מדת הרחמים. זהו סוד הצירוף של "בחד קטירא אתקטרנא ביה אחידא ביה להיטא".

ורמזי יפה: שתי בחינות הקשר, "קטירא אתקטרנא", עולות בדיוק תפארת, המדה שנוולדת כאן. "בחד קטירא אתקטרנא" היינו הדעת, אבל הדעת היא נשמת התפארת^{יט}, נשמת הרחמים. מקור הרחמים, גם בנפש, הוא שאני

הוא לשון קשר, וכתוב בפירוש בזהר' שגם לשון קטרת, כמו מזבח הקטרת. כידוע^כ, שלשת הכלים הפנימיים של הקדש מקבילים לשלש המצוות המיוחדות של האשה – המנורה היא הדלקת הנר, השלחן הוא חלה (כשרות המאכלים) ומזבח הקטרת, שהוא התקשרות, הוא טהרת המשפחה. עיקר היחוד של החתן והכלה הוא "מזבח הקטרת".

זכות ה"אני לדודי", בבחינת "בחד קטירא אתקטרנא", אני ממשיך מלמעלה שכל התשוקה, שכל הרצון של ה' לברוא את העולם, הוא בשבילי. "ועלי תשוקתו" היינו בריאת העולם, "שוקיו עמודי שש"^{כא}, זה העולם שנשתוקק הקב"ה הקב"ה לבראותו^{כב}, אבל התשוקה היא בגללי, כי אני בבחינת "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". בזכות זה ה' ברא את העולם, כדי שתהיה לו דירה בתחתונים. בעצם הדירה היא יחוד קוב"ה ושכינתיה, כנסת ישראל. אצל חתן וכלה לברוא עולמות היינו להקים בית חב"ד אמתי ולברוא עולמות (יחד עם הרבה ילדים).

התעוררות רחמים

את שלשת חלקי הלשון "בחד קטירא אתקטרנא, ביה אחידא, ביה להיטא" אפשר להסביר כנגד הספירות חב"ד:

"אחידא" הוא לשון אחוז בארמית (בה ד רז מתחלפות), אבל בכל אופן גם לשון אחד, כתוב ש"אחידא" – אחד וגם אחיזה בעצם – הוא מצד החכמה, כמו שאדמו"ר הזקן מביא בתניא^{כג} בשם הרב המגיד, ש"אחד האמת" שורה דווקא בספירת החכמה (וממנה מאיר בכל האצילות) "להיטא" היינו אש, אהבה כ"רשפי אש, שלהבת ייה"^{כד}. בספר יצירה האש היא הבינה.

^י ראה שם ח"א קטו, ב, ובפירוש בח"ג לז, ב. ועוד.

יא **שכינה ביניהם** פ"ו הערה ז.

יב שיר השירים ה, טו.

יג במדבר רבה י, א.

יד פל"ה בהגהה.

טו שיר השירים ח, ו.

טז ע"פ בראשית ד, א, וראה בהערה הבאה.

יז סופ"ג.

יח ראה **סוד ה' ליראיו** ש"א פכ"ט. ובכ"מ.

יט ע"ח כללי מהרח"ו כ; פע"ח שער הלולב פרקים ב"ג.

ע"פ תקו"ז תקון יג (כט, א).

שבנפש.

יש לכך רמזים מובהקים בפסוקים שאמרנו קודם: **"אני לדודי ועלי תשוקתו"**, ה"בחד קטירא אתקטרנא", הוא כפולת **יחידה, טל** (ג"פ אהבה) פעמים **יחידה**. הביטוי המקביל, **"אני לדודי ודודי לי"**, עולה ה"פ **יחידה**.

עוד יותר יפה שרק המלים **"אני לדודי"** – המלים המקבילות לגמרי בשני הפסוקים, שעליהן נאמר **"בחד קטירא אתקטרנא"** – אינן כפולת **יחידה** אבל הן כפולת **חיה**, ה"פ 23 (המספר שהוא בן-בת זוג של **יחידה**, 37). אם כן, בשני הפסוקים, רק העבודה מלמטה היא כפולה של **חיה**, אבל היא ממשיכה מלמעלה – ביחד, העלאת מ"נ ועוד המשכת מ"ד – כפולה של **יחידה**. כמו שאמרנו, חיה-יחידה היינו **"יונתי תמתי"**, כמו שכתוב אחרי ארבע המדרגות של **"אחתי רעיתי יונתי תמתי"**, עוד יותר בשיא – **"אחת היא יונתי תמתי"**^כ. ה"אחתי רעיתי" כבר התבטל ונשאר רק – ביחד, **"אחת היא"** – **"יונתי תמתי"**.

הפסוק המקביל שמביא הסטראשעלער, **"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"** עם ההמשך **"כלה שארי ולבבי"**, עולה 2146, **חן** פעמים **יחידה**. סך שלשת הביטויים שהזכרנו עולה **אמונה** פעמים **יחידה**, היחידה שביחידה (הראש העליון שבכתר) היא אמונה פשוטה.

נאחל שתהיו בעזרת ה' בדרגת **"אחת היא יונתי תמתי"**. גם ההסתכלות של **"יונתי"** חשובה מאד והעיקר **"תמתי"**, שלמעלה מטעם ודעת לגמרי – רצון אחד משותף, שהביטוי שלו הוא מסירות נפש בשביל לעשות את הדירה בתחתונים, שהוא לא רק הבית שאתה בונה שם ביצהר אלא כל העולם הזה. הבית שהחתן בונה ביצהר הוא רק דגם מה צריך להיות כל העולם הזה – הכל צריך להיות דירה שהחתן והכלה יבנו יחד, טוב טוב, שה' ישמח מאד להכנס שם לבית ולברך את הבית, הבית הפרטי והבית הכללי, בכל הברכות של בני, חיי ומזוני רויחי.

יודע אותך – האמפטיה היא ידיעה. אני יודע, מכיר אותך, בפנימיות – לכן אני מעורר רחמים וגם עושה רחמים בעצמי. עד כאן ווארט אחד.

יחוד מצד היחידה

בשיר השירים כתוב **"פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי"**^{כב}. ידוע^{כג} שאלו ארבע מדרגות של עליה: **"אחתי"** היינו האהבה הטבעית בין החתן והכלה, שאנחנו אח ואחות – המוטבע שבנפש; **"רעיתי"** הוא הרגש של החיבור בין החתן והכלה; **"יונתי"** היינו **"עיניך יונים"**^{כד}, הסתכלות העיניים. יש כאן קצת דילוג, כי עיקר ה"יונתי" היינו החכמה. אם **"אחתי"** היא נפש ו"רעיתי" היא רוח, יש כאן קפיצה מהרוח ישר לחיה שבנפש, כי **"עיניך יונים"** היינו קשר של חכמה בחכמה וחכמה היא החיה שבנפש. אחר כך **"תמתי"**, **"כתר אחד לשניהם"**^{כה}, היא כבר היחידה שבנפש.

הברכה העיקרית שמברכים כאן את החתן והכלה שלנו, וכך צריכה להיות השאיפה אצל כל חתן וכלה, שהיחוד שלהם יהיה מצד היחידה שבנפש. צריך להתחבר בכל הנרנח^{כז}, אבל שנזכה להיות **"תמתי"**. **"חז"ל דורשים "תאומתי"**^{כח} – זו חזרה להתחלה, לאחות, אבל בדרגה הרבה יותר נעלית, שאנחנו ממש תאומים. כתוב^{כט} שתאומים לגמרי חווים את החוויות שלהם וחיים את החיים שלהם יחד, כאילו ממש דבר אחד, למעלה מטעם ודעת. זו כאן הברכה שלנו, גם לפי התחושה שלי שהזוג הזה הוא זוג של תאומים, של **"תמתי"**, היחידה

כ שיר השירים ה, ב.

כא ע"פ לקוטי באורים (להרה"צ ר' הלל מפאריטש זצ"ל) לקונטרס ההתפעלות פ"ב אות לה. ראה **ברית הנישואין** מאמר **"אני ישנה ולבי ער"**; **"יון משמח ח"ד** שער שלישי בתורה **"אחתי רעיתי יונתי תמתי"**.

כב שיר השירים א, טו.

כג ראה לקו"ת שה"ש מח, ב.

כד שה"ש רבה ה, ג.

כה שמות רבה ב, ה.

כו שיר השירים ו, ט.

תיקון האמירה והדיבור

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת האחרון נתן הרב שיעור נפלא ויסודי על **תיקון האמירה והדיבור**. השיעור נוגע לכל הנהגת **בין אדם לחבירו ותיקון החברה**, כפי שמתבטא בפרט בתיקון התקשורת הבין-אישית. תוכן השיעור הוא **פשוט ומובן**, וגדוש מוסר-השכל הנוגע לכל אחד ואחת, אך המסרים הרבים שבו 'מאורגנים' בתוך ארבעה פרצופים כנגד מדות הלב. **פרק א** הוא הקדמה כללית לנושא, המתאר כיצד צריכה **להשמע** אמירה מתוקנת, וקושר הכל לעבודת **ימי הספירה**. **פרק ב** משרטט פרצוף של חמשה סוגי "**דברי אהבה וחסד**" ונותן קני-מדה חדשים ל**חשבון הנפש** החסידי שצריך לעשות בכל לילה לפני השינה. **פרק ג** מביא את חלוקת הרמב"ם המפורסמת של **הדיבור** לחמשה חלקים ומצרף אותה להקבלה. **פרק ד** הוא לימוד באריכות של ההלכה ברמב"ם לגבי אופי דיבורו של **תלמיד חכמים** (ותלמידת חכמות...) והשוואה בין סיפור **שבח על החבר** בה מחויב כל אחד לסיפור השבח של החבר בדרך המיוחדת לתלמיד חכמים. **פרק ה** מפרט גוונים שונים של אמירה ודיבור כנגד **שבע מדות הלב**, וחותרם ב**שו"ת** קצר על הדברים בפרט בנוגע לחינוך. השיעור נמסר לבנות בשבת-כלה, כך שיש דגש על תיקון האמירה והדיבור **בין בני זוג**. שיעור חובה לימי ספירת העומר ולכל השנה.

אמר, הוא תיקון האמירה. כתוב² שדיבור הוא לשון קשה ואמירה היא לשון רכה – צריכים שכל הדיבור שלנו יהיה בלשון רכה, דיבור שעושה טוב, שמדבר בשבח הזולת. זהו נושא השיחה של הרבי, שנרחיב בו הערב. הדיבור הוא

א. תיקון האמירה אמירה בחסד

שבת שלום. יש שיחה של הרבי³ שמסבירה שהמסר העיקרי של הפרשה, שנקראת כולה

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. ליל שבת אמר ט"ו אייר תשפ"ג – כפ"ח.

א לקו"ש חכ"ז אמר שיחה א.

ב רש"י על במדבר יב, א. ובכ"מ.

שם הנושא הוא דיבור בין איש לאשתו, אבל זה נכון לכל הדיבור שלנו – כל הדיבור בין יהודים, מתוך אהבת ישראל, צריך להיות באותו אופן

— תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו". כל אחד צריך לדעת איך לנצל את הטבע שה' נתן לו, לבנות ה' נתן הרבה כח בדיבור ובת צריכה לדעת איך לנצל אותו. כמובן, "כל כבודה בת מלך פנימה"^א, בת לא צריכה להיות 'דברנית' בחוץ, ובוודאי לא עם בניים, אבל בחיק המשפחה ובין החברות — שזה יכול להיות בלי סוף — בוודאי היא צריכה לנצל את הכח של הדיבור, של האמירה שעושה אורה טובה.

יש כאן שאלה מתבקשת, שגם הרבי שואל בשיחה: איך אפשר לעשות כזה ענין חיובי מאמירה, "אמרו... ואמרת"? הרי כתוב בפרקי אבות "אמר מעט ועשה הרבה"^ב וגם "לא מצאתי לגוף טוב משתיקה"^ג!

אפשר לענות בצורה של ווארט חסידי, ש"מעט" כאן הוא כמו "כי אתם המעט מכל העמים"^ד, "שממעטים את עצמכם"^ה — "אמר מעט" פירושו שהאמירה שלך תהיה באופן של "מעט", מתוך ענוה ובטול עצמי. הישות בדיבור עושה את הדיבור קשה, וכדי שהאמירה תהיה רכה צריך "אמר מעט", לדבר בלי ישות. כשמקיימים "אמר מעט" אז הדיבור מתקבל ופועל הרבה, "ועשה הרבה". לשון הבטול של משה רבינו היא "ונחננו מה"^ו — מה ראשי תיבות מעט-הרבה, כשהאמירה באה מתוך בטול היא עושה הרבה.

כמובן, יש גם בכל הדיבור את סוד החשמל שמלמד אותנו הבעל שם טוב^ז, לפני ה"מל" של

בפה, "מלכות פה"^ח, והאמירה היא בלב, "לך אמר לבי"^ט, לכן לאמירה יש הרבה גוונים, של כל מדות הלב. אכן, מדות הלב נפתחות בחסד, שהוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^י, "יומם יצוה הוי' חסדו"^{יא}, וכל הגוונים של הדיבור צריכים להיות באהבה וחסד.

יש כמה לשונות של אמירה, כמו בתחלת הפרשה "ויאמר... אמרו... ואמרת"^{יב}, ולענינו נוגע ש-**אמירה** בגימטריא **אהרן** — כל האמירה צריכה להיות באוירה שמתאימה לכהן איש חסד, "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"^{יג} (וכפשט פרשת אמר, שהאמירה היא לכהנים).

יש לנו כאן כלה, וכל הבנות תהיינה כלות בעתן ובזמנן, והנושא של תיקון הדיבור שייך לבית היהודי. בספר שכנה ביניהם אחד הפרקים הכי חשובים הוא "דברי אהבה וחסד"^{יד}. שם אנחנו מסבירים שיש חמשה סוגים של דיבור, כנגד הספירות מחסד עד הוד, התפשטות החסדים מהדעת, כך שכל הדיבור הוא בהשראה של אהבה וחסד. שם הנושא הוא דיבור בין איש לאשתו, אבל זה נכון לכל הדיבור שלנו — כל הדיבור בין יהודים, מתוך אהבת ישראל, צריך להיות באותו אופן.

"אמר מעט ועשה הרבה"

כל הנושא של הדיבור המתוקן שייך במיוחד לבנות. הרי "עשרה קבין של דיבור ירדו לעולם

ג הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

ד תהלים כז, ח.

ה ראה זהר ח"ג קג, א"ב; קצא, ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

ו תהלים מב, ט.

ז ויקרא כא, א.

ח אבות פ"א מ"ב.

ט שכנה ביניהם פ"ב (וברית הנישואין מאמר "שלום בית" פ"ג). ראה גם שיעור ט"ז אייר תשע"ט (נדפס בגליון

נשא שבועות דאז).

י קידושין מט, ב.

יא תהלים מה, יד.

יב אבות פ"א מט"ו.

יג שם משנה יז.

יד דברים ז, ז.

טו רש"י על אתר.

טז שמות טז, ז.ח.

יז כש"ט (קה"ת) אות כח.

הוא פשוט להביע את האהבה שלי. בדיבור כזה גם מקיימים, בפשטות, מצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך"^כ, ה"כלל גדול בתורה"^{כא}. כשאני מביע את האהבה שלי אני מרבה אהבה, שהרי "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"^{כב}.

הדיבור השני הוא בקורת בונה. לעתים רחוקות צריכים להזדקק למעט "תוכחת מגלה מאהבה מסתרת"^{כג}. התוכחה צריכה לבוא מתוך אהבה (תוכחה בגימטריא **תוך אהבה**^{כד}) – אם היא לא מתוך אהבה עדיף לא להגיד אותה בכלל. מי שמוכיחים אותו צריך להרגיש שמדברים אליו רק מתוך אהבה, כי באמת אכפת ממנו.

כמו שגם נראה ברמב"ם, שהרבי מביא בשיחה, יש דיבור שלא צריכה להיות בו תוכחה בכלל – שום בקורת, רק אמירה טובה ומשבחת. את הכפל בתחלת הפרשה, "אמר... ואמרת" דורשים "להזהיר גדולים על הקטנים"^{כה}. "גדולים" ו"קטנים" הכוונה גם לכל מקום שבו יש למישהו אחד יתרון על מישהו אחר, יותר ידע בלימוד או אפילו שהוא יותר צדיק – הגדול צריך להשפיע על מי שקטן וההשפעה הזו צריכה להיות בדרך של "להזהיר", רק להאיר אור, זהו, בלי שום בקורת ותוכחה.

ככלל, הדרך העיקרית להשפיע על הזולת השפעה אמתית ולתקן אותו היא רק בדברי שבח, כמו שמיד נרחיב. המקום למעט בקורת הוא בעיקר במקרה בו צריך למנוע נזק מיד שנגרם מההתנהגות הבלתי-רצויה של החבר/התלמיד, לעצמו או לזולת. גם במקרים כאלה צריך לדון אותו לכף זכות, לגבי הפנימיות שלו והמניעים שלו, כמו שעוד נרחיב, אבל בפועל צריך "לאפרושי מאיסורא"^{כו} וכל שכן מ"סכנתא"

הדיבור צריך להיות "חש" של שתיקה. על ידי השתיקה שלפני האמירה, "לא מצאתי לגוף טוב משתיקה", יוצאת אמירה ממותקת ומתקבלת שמאירה את המציאות.

עבודת ימי הספירה

בפרשת אמר, הפרשה של תיקון האמירה, קוראים על מצות ספירת העמה, ותמיד קוראים אותה בתוך ימי הספירה עצמם. מכאן נבין שחלק עיקרי ויסודי בימי הספירה הוא תיקון של הדיבור. תיקון הדיבור הוא לא רק בשבוע של המלכות, אלא בכל ימי הספירה, מהיום הראשון, מחסד שבחסד. נראה שיש סוגים של אמירה בכל מדות הלב וממילא כל יום בספירה מתייחס לגוון מסוים של אמירה ודיבור.

בכלל, כמו שהרבי גם מזכיר בשיחה, אנחנו יודעים שימי הספירה הם ימים של תיקון ה"שלא נהגו כבוד זה בזה" של תלמידי רבי עקיבא^{כז}, תיקון ההתנהגות בין אדם לחברו, וכעת אנחנו מוסיפים שענין עיקרי בתיקון של בין אדם לחברו תלוי בתיקון האמירה והדיבור. כמו שהסברנו הרבה פעמים^{כח} – הפנימיות של **עמר** היא **אמר**, פנימיות העבודה של ימי ספירת **העמר** היא תיקון **האמר**.

הגדול צריך

להשפיע על מי שקטן וההשפעה הזו צריכה להיות בדרך של "להזהיר", רק להאיר אור, זהו, בלי שום בקורת ותוכחה

ב. דברי אהבה וחסד

הבעת אהבה ובקורת בונה

סוג הדיבור הראשון ב"דברי אהבה וחסד"

כ ויקרא יט, יח.

כא בראשית רבה כד, ז.

כב משלי כז, יט.

כג משלי כז, ה.

כד ראה **עמודיה שבעה** ראשון לפרשת דברים. ובכ"מ.

כה יבמות קיד, א (ובתורת הכנים – הובא ברש"י עה"פ).

כו וראה שבת מ, ב ועירובין סג, א.

יח ע"פ יבמות סב, ב.

יט לדוגמה, ראה סדרת שיעורים בנושא החל מא' אייר

תשע"ג. ראה עוד בראשית רבה כ, יב.

מי אנחנו מכירים שהקפיד לעסוק בכך, שגם כשהוא ראה יהודי שמתנהג לא בסדר הוא דבר בשבחו, סינגר עליו שגם המעשה הזה בעצמו הוא טוב? רבי לוי יצחק מברדיטשוב, סגורן של ישראל. הדיבור הטוב על הזולת באמת מעורר אצלו את הטוב. כשכולם מדברים רק דברי שבח, באמת מתוך ראית הטוב, משנים את כל המציאות.

חשבון נפש חסידי

הדבר הזה הוא כל כך חשוב, שצריכים לעסוק בו בכל

יום. לפני השינה עושים חשבון נפש על היום שהיה^ל, צריך להתבונן 'כמה שבחים אמרתי היום? האם שבחתי גם חבר שאני לא כל כך אוהב, או חבר שאני לא אוהב את הדברים שהוא עושה?'. כשאני משבח גם מישהו שאני רואה בו לא טוב יש בכך תיקון כפול. קודם כל, אני מתקן את עצמי. הרי כשאני רואה לא-טוב בזולת הוא מעיד שגם אצלי יש את אותו לא-טוב^ב, ואפילו יותר גרוע – אצלו רואים את הרע בחיצוניות ואפשר לתקן אותו, אצלי הוא נמצא בפנימיות, באופן נסתה. איך הבעל שם טוב מפרש^ג "הוכח תוכיח את עמיתך"^ה? "הוכח" את עצמך ואחר כך "תוכיח את עמיתך" – כשאני רואה בזולת משהו שצריך להוכיח עליו אני צריך קודם כל לתקן את עצמי. וכמובן, בדברי השבח על הזולת אני מגלה את הטוב שבו ומתקן את הלא-טוב שאני רואה, "סוד מרע" על ידי "ועשה טוב"^ו. אם כן, נקבל על עצמנו, בלי נדה, לעשות חשבון נפש כזה כל יום – חשבון

לפני השינה
עושים חשבון
נפש על היום
שהיה, צריך
להתבונן 'כמה
שבחים אמרתי
היום? האם
שבחתי גם חבר
שאני לא כל כך
אוהב, או חבר
שאני לא אוהב
את הדברים
שהוא עושה?'

ש"חמירא מאיסורא"^ז.

בכל אופן, הבעת האהבה והבקורת הבונה הן כנגד הספירות חסד וגבורה, כפשוט.

דברי שבח

הסוג השלישי של הדיבור, שכנגד התפארת, הוא הנושא העיקרי שלנו הערב – דברי שבח, לפאר את הזולת. השבחים צריכים להיות אמתיים ומפורטים – צריך לראות בזולת תכונות טובות באמת ולפאר אותן. הדבר הכי גרוע שיכול להיות הוא לשון הרע – לשון הרע

הורגת שלשה, את המדבר ואת המאזין ואת מי שמדברים עליו^ח, והיא שקולה כנגד שלש העבירות החמורות, יותר חמורה מעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים^ט. אבל לא מספיק לא לדבר לשון הרע – צריך לדבר דברים טובים על הזולת. צריך לראות את הדברים הטובים שבשני, ולא להסתפק רק בלראות אותם, אלא לשבח אותם עליהם בפירוש.

בטח כולן מכירות את הווארט של רבי נחמן מברסלב^י על "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו"^{יא}, שגם מישהו שהוא רשע יש בו "עוד מעט" שבו הוא לא רשע, איזו נקודה טובה, וצריך להתבונן על הנקודה הטובה הזו. כאשר מתבוננים בנקודה הטובה, ממקדים בה את כל המחשבה ורואים רק אותה, אז "והתבוננת על מקומו ואיננו", הוא כבר מפסיק להיות רשע. אבל כאן מדובר לא רק על התמקדות במחשבה אלא גם לדבר על הטוב.

כז' חולין י, א. וראה כללי החינוך וההדרכה לרבי הרי"צ פט"ז וביאור הדברים בסוד הוי" לראיו ש"ח פ"ו ואמנות החינוך ח"ב פ"ו (עמ' 183 ואילך).

כח ויקרא רבה כו, ב. וראה בהערה הבאה.

כט ערכין טו, ב.

ל לקוטי מוהר"ן רפב.

לו תהלים לז, י.

לב ראה משנ"ב סי' רלט סק"ט.

לג בעש"ט עה"ת בראשית אות קכו. ובכ"מ.

לד שם פרשת קדשים אות טו.

לה ויקרא יט, יז.

לו תהלים לד, טו. בית אהרן לקוטים קמו, א.

המלאכה הוא פקודה, אבל הכל צריך להיות בדרך של בקשה, באופן שמעורר חבה ורצון טוב. הדיבור האחרון, של ספירת ההוד, הוא אמירת תודה. צריך כל היום להודות, על כל דבר – "דע לומר תודה"^{לח}. בחובות הלבבות כתוב^{לט} שהכרת הטוב, אמירת תודה על כל דבר, היא הבסיס של תיקון המדות. אם אדם מודה לכל מי שעושה לו טובה, על כל דבר, הוא גם ידע להודות לה' על כל החסדים שהוא גומל איתו. בשביל לומר תודה על כל דבר, מעומק הלב, צריך להודות ש'לא מגיע לי כלום'.

גם את אמירת התודה צריך לכלול בחשבון הנפש לפני השינה – 'כמה פעמים אמרתי תודה היום? האם זכרתי להודות על כל הטובות?'. יש רמז ידוע^מ שאותיות **צדיק** הן ראשי תיבות של **צ** אמנים (בסוד הפסוק "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים"^{מא}), **ד** קדושות, **י** קדישים ו**ק** ברכות שכדאי לומר בכל יום. בדומה לכך, צריך לספור כמה תודות אני אומר כל יום, שלא להחסיר תודות. לפי חשבונות הנפש שהצענו כאן, אפשר לומר שצריך בכל יום לשבח יהודי לפחות **ד** פעמים (בדוגמת **ד** הקדושות בהן משבחים את ה') ולומר 'תודה' בפירוש לפחות **י** פעמים (כנגד עשרה מאמרות ועשרת הדברות, כללות תיקון האמירה והדיבור).

ג. חמשת חלקי דיבור

מצוה נאהב מותר מאוס אסור

בפירוש המשניות לרמב"ם, על המשנה "לא מצאתי לגוף טוב משתיקה", הוא מחלק את הדיבור לחמשה חלקים. אנחנו נמנה אותם מלמעלה למטה, מהכי טוב להכי פחות טוב: החלק הראשון של הדיבור הוא מצוה, שהרמב"ם מזכיר בו בעיקר את לימוד התורה. על

לח חוברת "אמת למד פיך".

לט ראה חובות הלבבות הקדמה לשער הבחינה.

מ הקדמת מהרח"ל לע"ה.

מא ישעיה כו, ב. וראה שבת קיט, ב.

נפש כמה שבחתי היום אנשים, בדיבור מפורש. יחד עם זה צריך לעשות חשבון גם כמה לקחתי אחריות על הזולת. כל הענין של "להזהיר גדולים על הקטנים" הוא לקיחת אחריות גם על מי שנראה לי קטן ממני. יש שיחה נוספת של הרבי^{לז} בה הוא מסביר שבשביל לקחת אחריות על מישהו אחר, "להזהיר גדולים על הקטנים", צריכים להרגיש את המכנה המשותף, את הנקודה המשותפת ששוה בשנינו. מתוך הרגשת נקודת האחדות בין הגדולים לקטנים מרגישים ערבות ולוקחים אחריות גם על מי ששונה ממני.

הרבי מסביר שהנקודה המשותפת שמאחדת את כולם היא עצם נקודת החיות. נקודת החיות, העובדה שאני חי, זהה אצל כולם – אם מישהו חס וחלילה הורג ילד קטן הוא חייב מיתה בדיוק כמו אם הרג את החכם הכי גדול. בהתפשטות של החיות יש חילוקים, יתכן שאצל מישהו החיות מופיעה יותר בשכל ואצל מישהו אחר פחות, אבל כשזוכרים שבעצם נקודת החיות כולנו שווים לוקחים

אחריות גם על מי שקטן יותר ורוצים "להזהיר" אותו, שהאור של החיות יתפשט גם אצלו.

בקשה ותודה

הדיבור של ספירת הנצח הוא בקשה – זהו נצח במשמעות של ניצוח על המלאכה. כשבני זוג חיים ביחד טבעי שאחד מבקש משהו מהשני, 'אם אתה יכול תכין לי בבקשה כוס קפה'. כמובן, גם בין אנשים אחרים החיים מזמנים בקשות, וצריך לדעת איך להביא בקשה באופן שיש בו אהבה. בעצם, המובן הפשוט של ניצוח על

לז לקו"ש ח"ז אמר שיחה א.

גם את אמירת

התודה צריך

לכלול בחשבון

הנפש לפני

השינה – 'כמה

פעמים אמרתי

תודה היום? האם

זכרתי להודות על

כל הטובות?'

אני חושב שאלה דברים חשובים, אבל באמת הם שטויות, נארישקייט. במילים פשוטות, הדיבורים הבטלים הם חדשות - זהו דיבור מאוס, צריך להחדיר בנו את ההכרה הזו

חושב שאלה דברים חשובים, אבל באמת הם שטויות, נארישקייט. במילים פשוטות, הדיבורים הבטלים הם חדשות – זהו דיבור מאוס, צריך להחדיר בנו את ההכרה הזו. בשביל לספר דברים כאלה צריך להיות מעודכן, להסתכל באינטרנט או לפתוח טלוויזיה חלילה. בחסידות מדברים הרבה על דברים בטלים, ומוסבר¹ שהמחשבות הזרות בתפלה באות מהדברים הבטלים. אדם מדבר דברים בטלים, נדמה

לו שזה חיזוני, אבל הדברים האלה חודרים ללא מודע שלו וחוזרים בתור מחשבות זרות בתפלה – קשה להמנע ממחשבות זרות, אבל לפחות כדאי שנדע מאיפה הן באות...

החלק הכי נמוך של הדיבור הוא דיבור אסור – דיבורים שהם עבירה, שאסור לדבר אותם. הדוגמה הכי מובהקת לדיבור אסור היא לשון הרע, שהזכרנו קודם, אבל יש כל מיני סוגים של דיבורים אסורים – יש לנו מאמר בענין, פרצוף של "שמירת הלשון"², שכדאי ללמוד.

הקבלת חמשת חלקי הדיבור

בפשטות, חמשת חלקי הדיבור לא מקבילים לחמשת הסוגים של דברי אהבה וחסד – דברי אהבה וחסד הם כולם דיבורים טובים ורצויים וכאן יש שני חלקים של דיבור שאסור לדבר. בכל זאת נעשה סוג של הקבלה:

את שני חלקי הדיבור שלגמרי לא-רצויים נשים בקו שמאל: הבקורת הבונה, שבספירת הגבורה, היא התיקון לדיבורים האסורים – קיום מצות תוכחה, באופן הרצוי על פי תורה, מתקן ו'חוסך' את הדיבורים של לשון הרע וכיו"ב. אמירת תודה על כל דבר, כל היום, היא התיקון

לימוד תורה כתוב "ודברת במ"מב ו"והגית בו יומם ולילה"³ – צריך כל היום וכל הלילה, מתי שרק ניתן, לדבר בדברי תורה. כמו שכבר אמרנו, גם הבעת אהבה לזולת, דברי אהבה והשבח שהזכרנו קודם, נכללים בדיבור שהוא מצוה – מצות "ואהבת לרעך כמוך" (וכפי שעוד נראה בדברי הרמב"ם בהלכה). בחלק הזה של הדיבור מצוה וחובה להרבות – לדבר כמה שיותר דברי תורה ודברי תפלה

(לימוד תורה הוא חיוב כל היום ואילו מצוות תפלה לדעת הרמב"ם היא פעם ביום מדאורייתא וחז"ל תקנו שלש פעמים⁴, אך אף על פי כן אמרו "ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו"⁵).

יש עוד חלק של דיבור, שהרמב"ם אומר שהוא אהוב – דיבור בשבח המעלות, בשכל או במדות, ההנהגות הטובות והראויות והאנשים שראוי ללמוד מהם (וגם דיבור בגנות מה שצריך להתרחק ממנו). הוא אומר שאם היה אפשר לדבר כל החיים בשני סוגי הדיבור האלה, המצוה והנאהב, היה טוב מאד לעשות זאת – לדבר כמה שיותר, בלי להפסיק.

מתחת לשני הדיבורים הללו, שטוב להרבות בהם, ישנו הדיבור בדברים הנצרכים – אדם צריך לדבר בשביל פרנסה, בשביל אכילה ושתייה. הדיבורים האלה לא רצויים במיוחד, כדאי לקצר ולמעט בהם, אבל מה שצריך לדבר – מותר לדבר.

חלק נוסף הוא הדיבור שהרמב"ם קורא לו דיבור מאוס. למה הכוונה? שיחת חולין סתם, דברים בטלים. שמספרים למישהו דברים בלי תועלת – המלך ההוא עשה ככה וככה. אני

מב דברים ו, ז.

מג יהושע א, ח.

מד ראה הלכות תפלה ונשיאת כפים פ"א ה"א והלכות ה'.

מה ברכות כא, א.

מו ראה תו"א קב, ג"ד; מאמרי אדהאמ"צ בראשית עמ' תעח ובכ"מ.

מז מלכות ישראל ח"ב מאמר "שמירת ברית הלשון".

לכל הדברים הבטלים שלנו.

להשתמש בביטוי תלמיד חכם, אבל הרמב"ם (בגרסאות המדויקות) קורא לו תלמיד חכמים. כל אחד מאתנו צריך להיות תלמיד חכמים – כל אחד תלמיד חכמים וכל אחת כאן תלמידת חכמים, תלמידת חכמות. יש כאן הלכה אחת³ שבה 'פרצוף' שלם של הנהגות תלמיד חכמים:

דיבור בנחת

תלמיד חכמים לא יהא צועק וצווח בשעת דבורו כבהמות וחיות ולא יגביה קולו ביותר אלא דבורו בנחת עם כל הבריות וכשידבר בנחת יזהר שלא יתרחק עד שיראה כדברי גסי הרוח תלמיד חכמים לא צועק, לא צווח, לא צורח – לא כבהמות וחיות. הוא מדבר בשקט, בנחת. הרמב"ם אומר שהכל צריך להיות בדרך המיצוע – לדבר בנחת, אבל לא מדי בשקט ומדי לאט שכבר נראה כמו גאווה. זו גם הוראה לחתן וכלה – איך מדברים בבית? חס ושלוש לא צועקים, לא מרימים את הקול, הכל צריך להיות בנחת. **נחת גם אותיות חתן.**

"דברי חכמים בנחת נשמעים"^{נא} – כאשר תלמיד חכמים מדבר בנחת דבריו "נשמעים" תרתי משמע, גם שומעים אותם בשמיעה פנימית, יש 'דערהער', וגם הדברים נשמעים ומתקבלים, כשהוא מבקש משהו מהזולת זה נשמע. הדיבור בנחת הוא גם בדברים המותרים והאהובים, כשמדברים על משהו או על משהו, וגם בדברי המצוה. גם כשתלמיד חכמים מלמד תורה, וכל אחד ואחת מאתנו צריכים ללמד תורה, הלימוד צריך להיות בנחת. לא מדי בשקט, לא מדי לאט, יש קצב וקול ללימוד – אבל גם לא בצעקות. גם בתפלה – עוד מעט סופרים ספירת העומר, לא צריכים לצעוק. לא שלא צריכים להתלהב – אדרבא, צריכים להתלהב, אבל בנחת, "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון"^{נב}.

נ עפ"י כת"י הרמב"ם.

נא קהלת ט, יז.

נב שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

היה אפשר לחשוב שהדיבור של השבח יהיה בתפארת, כמו בדברי אהבה וחסד, אבל כאן הרמב"ם בפירוש שם אותו בחסד – הוא קורא לו הדיבור הנאהב, ואהבה היא פנימיות החסד. חלק הדיבור הכי גבוה, דיבור שהוא מצוה, שייך לספירת התפארת – כמו שהרבה פעמים בקבלה התפארת היא לימוד תורה^{מח} (וכן כל המצוות הן בתפארת, "איברין דמלכא"^{מט}).

חלק הדיבור המותר, דיבורים נצרכים, שייך בפשטות לספירת הנצח – תוכן כל הבקשות מבין הזוג ובכלל מאנשים, כל הניצוח על המלאכה, הוא דברים שאדם צריך. [בנצח יש דיבור נחוץ] כן.

לסיכום ההקבלות עד כה:

גבורה	חסד
בקורת בונה	הבעת אהבה
חלק האסור	חלק הנאהב
תפארת	
דברי שבח	
חלק המצוה	
הוד	נצח
אמירת תודה	בקשה
חלק המאוס	חלק המותר

ד. דיבור של תלמיד חכמים

כעת נלמד בפנים את ההלכה שהרבי מצטט בתוך השיחה. בפרק ה בהלכות דעות הרמב"ם מדבר על הנהגות של החכמים ובהלכה ז הוא מתאר את הדיבור של תלמיד חכם. אנחנו רגילים

מח זהר ח"ג קנב, א; הקדמת תקו"ז.

מט ע"פ תקו"ז תקון ל (עד, א).

זו גם הוראה
לחתן וכלה – איך
מדברים בבית?
חס ושלוש לא
צועקים, לא
מרימים את הקול,
הכל צריך להיות
בנחת

ודן את כל האדם לכף זכות כשרואים אצל הזולת משהו שאפשר לפרש באופן חיובי וגם באופן שלילי – צריך לדון אותו לכף זכות, לפרש באופן החיובי. כאשר רואים מישהו עושה משהו צריכים לחשוב שיש לו בכך כוונות חיוביות, הוא ודאי רוצה טוב, ולא רק כוונות חיוביות אלא שבפועל מה שהוא עשה הוא טוב. חז"ל לומדים זאת מהפסוק "בצדק תשפט עמיתך"¹³, זו מצוה גדולה.

מי אומר זאת במשנה? רבי יהושע בן פרחיה. הוא אומר "עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות"¹⁴. אצל הרבי "עשה לך רב" אומר שכל אחד צריך משפיע וכל אחת צריכה משפיעה – מאד חשוב. כנראה שעל ידי ה"עשה לך רב וקנה לך חבר", הרב האמיתי והחבר הטוב, מגיעים ל"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

ורמו: "דן את כל האדם לכף זכות" עולה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"¹⁵! על ידי ההתבוננות בקריאת שמע, בכך שהכל בטל במציאות ל"הוי' אחד", זוכים למדת "דן את כל האדם לכף זכות" דווקא. אפשר לומר שכל ה"דן את כל האדם לכף זכות" יוצא מה"ד רבתי של "אחד" ולפרש "הוי' אחד" – ש"הוי'" מתייחס ל"אחד[ד]" באופן של "דן... לכף זכות" (ולפי זה ה"א של "אחד" היא "כל האדם", שהוא ה"אח" האהוב).

אחר כך הרמב"ם מגיע לנושא העיקרי שלנו: מספר בשבח חבירו

כמו שאמרנו, אם דנים כל אחד לכף זכות, רואים את הטוב שבו – צריך גם לדבר על כך, לספר בשבח. אבל הרמב"ם מוסיף כאן בהדגשה

**כאשר רואים
מישהו עושה
משהו צריכים
לחשוב שיש
לו בכך כוונות
חיוביות, הוא ודאי
רוצה טוב, ולא
רק כוונות חיוביות
אלא שבפועל מה
שהוא עשה הוא
טוב**

לייצג את ה'

ומקדים שלום לכל האדם כדי שתהא רוחן נוחה הימנו כשתלמיד חכמים הולך ברחוב הוא מקדים שלום לכל אדם – אומר שלום לכל מי שהוא פוגש, ובודאי מי שהוא מכיר. כמוכן, כשמדובר בבנות, הן אומרות שלום לבנות – לא להיות כמו שלומית בת דברי, שמחלקת שלום לכל אחד¹⁶, עליה קוראים בפרשת אמר (וכפי שמסביר הרבי¹⁷, מעלתה

ותיקונה בכך שהיא המלמדת אותנו כיצד לדבר נכון). כשאת מקדימה שלום לבת היא מרגישה שאת אוהבת אותה, שאת רוצה בקרבתה. למה תלמיד חכמים מקדים שלום לכל אדם? כדי שתהא רוח הבריות נוחה הימנו. כתוב בפרקי אבות "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו"¹⁸. ידוע¹⁹ שפעם הבעל שם טוב יצא אל התלמידים ואמר את המשנה הזו, כפי שהיא, בלי להוסיף שום דבר – ש"כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו", כפשוטו, וגם ההיפך – ומאין שהוא אמר את זה כל התלמידים יצאו מהכלים.

תלמידי חכמים מייצגים את התורה, מייצגים את ה', וצריכים לקדש שם שמים – אם רוח הבריות נוחה מהם זהו קידוש ה'. שוב, גם כל בת כאן היא תלמידת חכמים – היא מייצגת את הקב"ה, את התורה, את יעלת חן. זהו לא דבר פשוט – צריך להזהר לקדש שם שמים.

שבח חבירו בלבד

הרמב"ם ממשיך:

נד ויקרא יט, טו.

נח אבות פ"א מ"ו.

נט דברים ו, ד.

נג רש"י על ויקרא כד, יא.
נד לקו"ש חל"ז אמר שיחה ב.

נה אבות פ"ג מ"ו.

נו שיחת שמח"ת תש"ה (נדפסה בסה"מ תש"ט עמ' 79).

(שהרבי מתייחס אליה בשיחה):

ולא בגנותו כלל

יש מי שמספר הרבה בשבח חברו, אבל מוסיף גם קצת גנות. יתכן גם מי שבפירוש מספר בשבח חברו, אבל רומז לגנות שלו בתוך הדברים. כמו שהרמב"ם אומר בהמשך^ט, יש גם מציאות שבה מישו מדבר בשבח חברו אבל בפני שונאיו, במקום כזה שהדיבור שלו בשבח חברו יביא בסופו של דבר לדבר בגנותו – לכך קוראים אבק לשון הרע. אבל תלמיד חכמים מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל! כל הדיבור שלו הוא שבח, בלי שום גנות.

והרמב"ם מסיים שתלמיד חכמים הוא:

אוהב שלום ורודף שלום

כמו שכתוב על אהרן הכהן – "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"^{טא} – שאמרנו שלו שייך כל

תיקון האמירה, "אמרו... ואמרת אל הכהנים בני אהרן".

חבנה ההלכות

אם מדייקים, הרמב"ם בעצם אומר כאן שבעה דברים: "[א] דבורו בנחת עם כל הבריות... [ב] ומקדים שלום לכל אדם... [ג] ודן את כל האדם לכף זכות [ד] מספר בשבח חברו [ה] ולא בגנותו כלל [ו] אוהב שלום [ז] ורודף שלום". נסביר אותם מלמטה למעלה, בכללות, רק שבסוף – אחרי שמגיעים למעלה – יש שוב חזרה:

"דבורו בנחת עם כל הבריות" נובע מתוך

השפלות, ה"אמרו מעט" שהסברנו, דיבור ש'נוחת' אל כל אחד^{טב} – ולכן גם נשמע ומתקבל – הכל שייך למלכות שפנימיותה שפלות והיא היורדת לפעול במציאות.

שלום בקבלה הוא כינוי של ספירת היסוד, ולכן לה שייך "ומקדים שלום לכל הבריות". יש כאן בתוך שבעת הדברים שלש פעמים שלום ("ומקדים שלום... אוהב שלום ורודף שלום"), כמו בפרק החדש של הרבי ("שאלו שלום ירושלים... יהי שלום בחילך... למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך"^{טג}), והקדמת שלום היא ביסוד.

על "ודן את כל האדם לכף זכות" מפורש איפה הוא – איפה דנים לכף זכות? במאזני צדק – כתוב^{טד} שנצח והודו הן "מאזני צדק". הנצח הוא כף זכות וההוד הוא כף חובה – צריך שכף זכות תכריע, שהיא תרד למטה, שהנצח ינצח, וממילא היא מגביהה מסלקת את כף חובה.

"מספר בשבח חברו" שייך לתפארת, בדיוק כמו במבנה שפתחנו בו של "דברי אהבה וחסד". "ולא בגנותו כלל" שייך לגבורה – הגנות עצמה שייכת לגבורה וגם ההמנעות והאתכפיה מלדבר בגנות הזולת שייכות לגבורה.

"אוהב שלום" שייך לחסד, מדת האהבה, "יומא דאזיל עם כולהו יומין".

אחרי "אוהב שלום" בא "ורודף שלום" – כתוב^{טו} שאוהב שלום הוא במקומו ורודף שלום במקום אחר. אחרי שיש שלום במקום של תלמיד חכמים הוא רודף את השלום בעוד מקומות. הרדיפה היא ברגלים, זו חזרה לנצח והוד.

שבח חברו אצל תלמיד חכמים

ואצל כל אדם

כדאי שנראה עוד הלכה, שגם אותה הרבי

טב וראה באורך גם שכינה ביניהם פ"ה הערה לב.

טג תהלים קכב, ח.

טד הקדמת תקו"ד ("פתח אלהיו").

טה ירושלמי פאה פ"א ה"א; במדבר רבה י"ט, כז; תנחומא חקת כב.

ס פיה"מ לרמב"ם הנ"ל.

סא אבות פ"א מ"ב.

הגאולה תבוא דווקא על ידי חסד שאינו של אמת, דהיינו סיפור בשבח כל אשר בשם ישראל יכונה מתוך אהבת ישראל

הת"ח הוא על דרך "חסד של אמת", שבח אמתי ומדויק, ואילו השבח של כל אחד הוא על דרך "חסד שאינו של אמת". אכן, עם כל המעלה של שבחי תלמיד חכמים, שבדיוק שלו עוזר לקבע במציאות מדות טובות קיימות, אדמו"ר הזקן אומר^{טו} שהגאולה תבוא דווקא על ידי חסד שאינו של אמת, דהיינו סיפור בשבח כל אשר בשם ישראל יכונה מתוך אהבת ישראל.

ה. פרצוף האמירה "אמרות טהרות"

על האמירה של ה' כתוב "אמרות הוי' אמרות טהרות"^{טז}. המדרש מסביר ש"אמרות הוי' אמרות טהרות" משום שהן נצחיות, ומביא דוגמה ממלך שהגיע למדינה והבטיח כל מיני הבטחות – ולמחרת בבקר לא קם, איפה האמירות שלו?! אבל "אמרות הוי' אמרות טהרות" – ה' הוא נצחי והאמירה שלו היא נצחית. זהו פירוש יפה למושג טהרה – דבר שמתקיים.

הרבי מסביר בשיחה שגם עם ישראל, מצד הדבקות שלו בה', יכול להגיע לחיים נצחיים – ענין מאד חשוב אצל הרבי – ושהאמרות שלו תהיינה טהורות, קיימות לנצח. יש לנו מצוה של "והלכת בדרכיו"^{טז}, שכמו שהאמרות של ה' טהורות גם האמרות שלנו צריכות להיות טהורות.

יש לנו כאן כלה, שהחתן יאמר לה השבוע "הרי את מקדשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל". המלה **אמירה** עצמה כבר רומזת ל"הרי את מקדשת" וזו הדוגמה הכי מובהקת ועיקרית לכך שהאמירה שלנו צריכה להיות אמירה

מביא בשיחה. למדנו בפרק ה, אבל רק בפרק הבא, בהלכה ג, הרמב"ם מביא בפירוש את הכלל הגדול בתורה של "ואהבת לרעך כמוך", וגם שם המימוש העיקרי של המצוה הוא לספר בשבח חברו (כפי שכבר הזכרנו):

מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך לפיכך

צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו

צריך להבין מה ההבדל בין מה שכתוב כאן, מצות "ואהבת לרעך כמוך" שמחייבת כל אחד "לספר בשבחו" של חברו, למה שהיה כתוב בפרק הקודם, על המעלה המיוחדת של תלמיד חכמים שמספר בשבח חברו.

בפשטות, כאן ה"לספר בשבחו" הוא מתוך מחשבה על הטובה של החבר, הדברים נוגעים בעיקר לחבר, ואילו בפרק הקודם הסיפור בשבח החבר היה חלק מהמעלה של התלמיד חכמים, חלק מקידוש ה' שהוא עושה בשלמות ההנהגות הטובות שלו. מהצד הזה, אצל תלמיד חכמים לא כתוב רק שהוא מספר בשבח חברו אלא נוסף "ולא בגנותו כלל" – הכל אצלו באוירה טובה, "להזהיר גדולים על הקטנים", לפעול הכל בדרך של אור וברכות.

אפשר להסביר עוד שלתלמיד חכמים יש מוחין וגדלות, למצוא באמת את הנקודה הטובה שבחבר ולגלות אותה בדיבור כדי לקבוע אותה במציאות ממש (כפי שהרבי מסביר בשיחה). תלמיד חכמים מדקדק בשבח חברו, שיהיה אמת צרופה (וממילא כשהולכים 'על הגבול' המדויק של השבח האמתי, נדרשת זהירות רבה של "ולא בגנותו כלל", ותלמיד חכמים מסוגל ברוחב דעתו לזהירות זו). לעומת זאת, מצד הכלל הגדול בתורה של "ואהבת", שאינו מצווה דווקא על תלמיד חכמים, אין צורך בכזה דקדוק ואפשר גם להגזים בשבחו. השבח של

טו אגרת "נפש השפלה" (מאה שערים אג"ק יד ועוד).
נתבארה בכ"ד טבת תשע"ג.

טז תהלים יב, ז.

טח דברים כח, ט.

לבית יעקב ותגיד לבני ישראל^{טז}. בפשיטות זה קשור לכך שהאמירה היא רכה, היא מתאימה לנשים, אבל זו עוד משמעות.

כתוב גם שאמירה מעוררת רחמים – "אין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים"^{טז}. זה כבר קשור לפרשה שנקרא שבוע הבא, "אם בחקתי תלכו"^{טז}, שפרשו חז"ל^{טז} ש"אם" הוא לשון תחנונים – ה' מתחנן שנלך בחקותיו ונוזכה לכל הברכות. אמירה מתחילה "אם", לשון תחנונים. על אמירה כתוב "כשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום"^{טז}.

פרצוף האמירה

גם כאן אפשר לעשות פרצוף, הקבלה מפורטת למדות של הלב:
האמירה הרכה שייכת, כמובן, לחסד – אמירה רכה היא מתוך אהבה. הפירוט של האמירה שייך לספירת הגבורה – גבורה היא צמצום וחלוקה לפרטים. האמירה שמעוררת רחמים, אמירה בלשון תחנונים, שייכת לתפארת שפנימיותה הרחמים. לאיפה שייכת האמירה שבלב שהזכרנו, כמו "ואמרת אכלה בשר"^{טז}? לכליות יועצות, נצח והוד^{טז}, שבהן יש לאדם עצות^{טז}, "רבות מחשבות בלב איש"^{טז}, כפי שדברנו באריכות ב"ט כסל^{טז}. ה"רבות מחשבות" שלנו אינן טהורות, אבל בסוף צריך להגיע ל"ועצת הוי' היא תקום", ל"אמרות הוי' אמרות טהרות" של ה'.

למי שייכת האמירה לנשים? ליסוד, שהתכלית שלו היא ההשפעה למלכות,

טהורה, אמירה שמתקיימת לנצח (ורמז: **אמירה טהורה** בגימטריא **טבעת**, בה נעשים הקידושים, שהיא עיגול המסתובב וחוזר חלילה שוב ושוב, בלי סוף).

פירושי אמירה

אמרנו שהדיבור בכלל היינו מלכות, "בדבר מלך שלטון"^{טז}, והאמירה היא בלב, "לך אמר לבי", "ואמרת אכלה בשר"^{טז} – לא כל אמירה צריכה להיות בפה, אמירה יכולה להיות גם במחשבה, ברצון. בכללות הדיבור הוא דבר אחד, מלכות, אבל האמירה שבלב מתחלקת לגוונים שונים, יש כל מיני מובנים של אמירה – שרק את חלקם הזכרנו.

הזכרנו שאמירה היא רכה ודיבור הוא קשה יותר. בפסוק שפותח את פרשת אמר חוזרת האמירה שלש פעמים – "ויאמר הוי' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם" – והכפל של "אמר... ואמרת" הוא יוצא דופן, ולכן עושים מזה "עסק". אבל איך כתוב בדרך כלל? "וידבר הוי' אל משה... דבר אל בני ישראל

ואמרת אליהם"^{טז}. מהי הכפילות של "דבר... ואמרת"? מסבירים^{טז} ש"דבר" הוא יחסית הכלל ו"ואמרת" היינו כל ריבוי הפרטים. כלומר, דבור הוא כלל ואמירה היא מפורטת.

כתוב גם שאמירה היא לנשים, כמו שלומדים חז"ל^{טז} מכך שלפני מתן תורה נאמר "כה תאמר

המלה אמירה

עצמה כבר רומזת ל"הרי את מקדשת" וזו הדוגמה הכי מובהקת ועיקרית לכך שהאמירה שלנו צריכה להיות אמירה טהורה, אמירה שמתקיימת לנצח

עד שמות יט, ג.

עה רש"י הנ"ל הערה עג.

עו ויקרא כו, ג.

עד ע"ז ה, א.

עח אבות פ"ב מי"ג.

עט ברכות סא, א. וראה תקו"ז מח (פה, א); תניא אגה"ק טו.

פ ראה גם בראשית רבה סא, א.

פא משלי יט, כא.

פב ראה הנדפס בגליונות ויגש"ו יח השתא.

סט קהלת ח, ד.

ע שם יב, כ.

עא ויקרא כג, י ובכ"מ (יג פעמים בתורה).

עב רבינו בחיי (ועוד) ויקרא א, ב.

עג רש"י על במדבר יב, א (עפ"י ספרי).

האמירות צריכות להיות ברכות, לספר בשבח חברו, גם אם מישהו חושב אחרת ממני. כאשר זהו הדיבור הכל הוא בשלום. אחרי השיעור הזה יש עוד שאלות? למישהי עדיין לא ברור איך צריך להתייחס לחברה?! אבל אם עוד יש שאלות – אפשר לשאול.

שאלה: נראה שבשביל תיקון החברה צריך לפעמים להעיר, לבקרה, לדחות דברים שליליים. לא?

כדאי שתלמדי את השיחה בפנים. צריכים רק לדבר דברי שבח וככה מתקנים את החברה – כשמשבחים את הטוב של אנשים מחזקים את הטוב שלהם. לפעמים כן יש מקום לקצת בקורת בונה, למצות תוכחה, אבל זה משהו שעושים בחיבוק ובדמעות. גם לתוכחה הזו יש כללים, מעירים למישהו בארבע עינים, לא בפומבי¹⁹ – כלפי אחרים רק מספרים בשבח, "מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל".

שאלה: ואם מישהו מתנהג אחרת, יש אצלו זלזול, התנשאות – אז לא צריך בשביל תיקון החברה לבקרה אותו?

שוב, כדאי שתלמדי את השיחה היטב. הכל צריך להעשות בדרך של שבת, בודאי ברבים, וגם אם לפעמים כן צריך להעיר למישהו לטובתו עושים זאת כמעט בדמעות – 'סליחה שאני מעיז לומר לך משהו, מי אני, אבל אני אומר רק מתוך אהבה, כי אכפת לי'.

אני רוצה לקיים את מה שקבלתי לעשות עליו חשבון נפש, אז אני אומר כאן לכולן – גם למי שחושבות דבר אחד וגם למי שחושבות אחרת – כולן אהובות! כולן ברורות! כולן גיבורות! וכולן קדושות! שבת שלום.

גם אם לפעמים

כן צריך להעיר
למישהו לטובתו
עושים זאת
כמעט בדמעות
- 'סליחה שאני
מעז לומר לך
משהו, מי אני,
אבל אני אומר רק
מתוך אהבה, כי
אכפת לי'

לאשה. האמירה לנשים ביסוד היא משום שאמירה היא רכה – זו המשכה מהחסד ליסוד, כל החסדים מתקבצים ביסוד כדי להמסר למלכות (כלומה, האמירה לנשים כולל את כל מדרגות האמירה הקודמות). כמו שהזכרנו, האמירה העיקרית של היסוד למלכות, של האישי-החתן לאשה-הכלה, היא "הרי את מקדשת לי". לסיכום:

חסד	גבורה
לשון רכה	פירוט
תפארת	
תחנונים	
נצח והוד	
אמירה בלב	
יסוד	
אמירה לנשים	
מלכות	
דבור	

כל התורה – לשון רכה

נסיים בגימטריא: כמה שוה "לשון רכה" [611] ומה זה 611? **תורה**, כתוב "תורה צוה לנו משה"²⁰ וחז"ל לומדים²¹ ש-**תורה** מצוות שמענו מפי משה ועוד שתי מצוות, "אנכי" ו"לא יהיה לך"²², שמענו מפי הגבורה, סך הכל **תריג** מצוות. אותו מספר, **תורה**, הוא גם **גמילות חסדים**²³. אמרנו שאמירה היא במחשבה? כמה עולה **אמירה-מחשבה**? בדיוק אותו מספר, **תורה**. עד כאן. התכלית של מה שאמרנו הוא שכל

פג דברים לג, ד.

פד מכות כד, א.

פה שמות כ, ב.

פז של"ה ווי העמודים פט"ו.

פז הלכות דעות פ"ו ה"ח (מערכין טז, ב וברש"י).

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ כל אמירה צריכה להיות בחסד ובאהבה – בדרך אהרן הכהן.
- ◆ על האשה לנצל – בצניעות – את ה"תשעה קבין" של דיבור בהם נתברכה.
- ◆ "אמֹד מעט" – מתוך ענוה ומיעוט עצמי – וכך תזכה ל"ועשה הרבה" מכח האמירה.
- ◆ עבודת ימי ספירת העמר היא תיקון האמר.
- ◆ תוכחה צריכה להאמר מתוך אהבה ואכפתיות מורגשות – אחרת עדיף לא לומר אותה בכלל.
- ◆ השפעה אמתית היא בכח הארת אור ללא בקורת.
- ◆ המקום לבקורת הוא כשנדרש למנוע איסור או סכנה מידיים.
- ◆ יש לראות את הנקודות הטובות בזולת, להתמקד בהן וגם לשבח אותן בפירוש.
- ◆ בכל ערב יש לערוך חשבון נפש חסידי – 'כמה שבחתי היום את הזולת? כמה לקחתי עליו אחריות? כמה תודות אמרתי היום?'
- ◆ לקיחת אחריות על הזולת נובעת מתוך הרגשת שויון.
- ◆ בכל יום יש לשבח את הזולת לפחות ארבע פעמים ולומר 'תודה' בפירוש לפחות עשר פעמים.
- ◆ בשבח הזולת מתקנים גם את הלא־טוב בתוכי (שראית הלא־טוב בזולת חושפת) וגם בתוכי.
- ◆ הכרת הטוב היא יסוד תיקון המדות – כשמודים לזולת יודעים גם להודות לה'.
- ◆ תודה אמתית באה מתוך הודאה על האמת – 'לא מגיע לי כלום'.
- ◆ התעדכנות ללא צורך בחדשות היא דיבור מאוס.
- ◆ דיבורים בטלים חודרים ללא־מודע וחוזרים כמחשבות זרות בתפלה.
- ◆ בקורת בונה מתקנת דיבורים אסורים; אמירת תודה מתקנת דברים בטלים.
- ◆ "דברי חכמים בנחת – נשמעים", מובנים ומתקבלים אצל הזולת.
- ◆ בעבודת ה' צריכים להתלהב אך לבטא זאת בנחת – "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון".
- ◆ תלמיד־חכמים מייצג את ה' ואת התורה ועליו לזכור תמיד – "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו".
- ◆ ל"הוי דן את כל האדם לכף זכות" זוכים על ידי "עשה לך רב וקנה לך חבר" ועל ידי התבוננות באחדות ה' ובבטול כל המציאות בקריאת שמע.
- ◆ תלמיד־חכמים יודע לשבח את הזולת באופן אמתי ומדויק – ללא כל גנות.
- ◆ מצד מצות "ואהבת לרעך כמוך" יש לשבח את הזולת גם כאשר מגזימים בכך – "חסד שאינו של אמת" – וכך מביאים את הגאולה.
- ◆ "אמרות הוי' אמרות טהרות" המתקיימות לעד – וכך צריכות להיות גם האמירות שלנו.
- ◆ תיקון האמירה (בלב) והדיבור (בפה) כולל את כל שבע המדות.
- ◆ כל התורה היא ב"לשון רכה".
- ◆ בקורת יש לומר – בשעת הצורך – בארבע עינים, בחיבוק ובדמעות.

פרקי אבות

פרק ה', חשנה א'

סוד העשר

"בעשרה מאמרות נברא העולם" ראשי תבות **מבנה** וסופי תבות **האמת**, המספר עשר הוא 'מבנה האמת' של המציאות כולה, כאשר "אין אמת אלא תורה" – האמת של העולם נמצאת בתורה שכן "הקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם".

עשר מייצג שלמות ואחדות, שכן העשר חוזר לאחד, יחידה אחת של עשיריה. אלא שהאחד הוא אחדות פשוטה והעשר הוא תכלית המספרים החוזרים ומתאחדים. כך הופך האחד לעשר ומאה ואלף, והרמז: עשר במילוי **עין שין ריש** = 1000, 10 בחזקת 3.

האות העשירית היא י. בצורתה, י מביעה את האחדות בהיותה 'נקודה', ומהווה התחלת הציור של כל האותיות (נקודת הדין הראשונה היא **יוד**). י פותחת את שם הוי' המפורש. בשם הוי' יש ארבע אותיות, אך הארבע הופך לעשר: אחד ועוד שתים ועוד שלש ועוד ארבע שוה עשר ("שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע"). וכן כאשר 'ממלאים' את שם הוי' הוא מתפתח ל-י אותיות, **יוד הא ואו הא**.

בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֹרֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וַיִּמָּד לְלִמּוּד לְזִמְרָה, וְהָלַא בְּמֵאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת, אֲלָא לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים שְׂמֵאֲבָדִין אֶת הָעוֹלָם שְׁנִבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֹרֹת, וְלִתְּנָה שְׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שְׂמֵאֲבָדִין אֶת הָעוֹלָם שְׁנִבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֹרֹת.

למספר עשר יש חשיבות מרובה. מלבד העשיריות המנויות במשניות כאן, יש עוד עשיריות רבות בתורה, כמו עשרת הדברות ו"העשירי יהיה קדש". "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם", ולכן "אין דבר שבקדושה פחות מעשרה". בפנימיות התורה, המבנה היסודי ביותר הוא עשר הספירות. המספר עשר מופיע גם בגוף האדם (שנברא "בצלם אלקים") באצבעות הידים ואצבעות הרגלים. 'תורת המספרים' היא משהו יסודי בבריאה. ה' ברא את העולם במספרים (זו ה'שפה' של מדעי הטבע), כאשר המספרים מאחד עד עשר הם אבני היסוד. המספרים אינם רק עניין 'כמותי', אלא לכל מספר 'איכות' מיוחדת משלו. לא לחנם אנו סופרים בשיטה העשרונית, כמפורש בתורה. אין זו המצאה שרירותית כדי לאפשר ספירה באצבעות... אדרבה, כיון שה' ברא את עולמו במספר עשר, כמו עשרה מאמרות, לכן יש לנו עשר אצבעות!

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי מאמר 'הוראת המספרים' בספר סוד ה' ליראיו עמ' פ. מבחר שיעורי התבוננות ח"ב במאמר 'ארבע מלכות והנהגה'.

א מבנה האמת = אהיה אשר אהיה, שם הגאולה ושם הלידה (לידת עם ישראל), כאשר אהיה ברובע = אמת כנודע.

קול שמחה

פרשת בהר

בלי רמאות

ספר התניא 'על רגל אחת' הוא: אל תהיה רמאי! העקרון הוא אחד, אלא שבסגנון ההסברה של חב"ד הדגש העיקרי הוא על תיקון ההשכלה- התודעה עצמה, 'מוחין בעצם' (המשפיעים בדרך ממילא על המדות), ואילו בדרך פשיסחא מכוונים ישירות לתקון המדות והלב, המשכת מוחין למדות, כדרישה נוקבת של חיפוש עצמי ובירור האמת.

בתשובה לשאלה "מיהו חסיד", צדק התלמיד שאמר: חסיד הוא מי שעושה לפנים משורת הדין. זו ההגדרה הפשוטה של חסיד בחז"ל (וכן שדואג לטובת חברו לפני טובת עצמו²). אך ר' בונים חיבר בחריפות את ההגדרה הזו עם העיקר הגדול שלא לרמות את עצמו: שלא לרמות את חברו זהו הדין, פשט הפסוק "ולא תונו איש את עמיתו", והדרשה שלא להונות את עצמו, "את אמיתו", היא מדת חסידות לפנים משורת הדין, וכך נמצא שהחסיד הוא מי שלא מרמה את עצמו³.

עבודה בלי פניות

הדרישה שלא לרמות את עצמו מורחבת לטהרת הכוונה, שלילת כל 'פניה' צדדית בעבודת ה', או התפארות וגאווה. כך כותב אחד מתלמידי

וְלֹא תֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְיָרַאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם.⁴
הרבי ר' בונם ז"ל אמר, הכוונה היא, שאדם לא יונה את האמת של עצמו, כי עי"ן של עמיתו, מתחלפת באל"ף של אמיתו. וכך מסופר: פעם אחת, בא הרבי ר' בונם ז"ל לבית המדרש, ומצא את החסידים יושבים ועוסקים בחסידות. שאל להם, אמרו נא לי, מהו 'א חסיד'? וענה אחד מהחסידים, 'חסיד' נקרא מי שעושה דברים לפני משורת הדין. נענה הר"ב ז"ל ואמר, לזה באמת התכוונתי: כתוב בתורה, ולא תונו איש את עמיתו – זו היא מדת הדין. ולפנים משורת הדין – שלא יאנה את עצמו. והבין.

אל תהיה רמאי

בכמה מקומות דורשים את חילוף האותיות א"ע, כאשר ה"א היא פנימיות ה"ע. מכאן הדרשה בפסוק "ולא תונו איש את עמיתו", שלא להונות את אמיתו, לא לרמות את עצמו.

אמרה חריפה זו מעמידה 'על רגל אחת' את עבודת החסידות בבית המדרש של פשיסחא (שהגיעה לשיאה בקוצק), החתירה לאמת ללא טיפת רמאות, תוך בקורת עצמית נוקבת. וכדברי הרבי ר' בונים: זהו עצם הגדרת החסיד! זהו גם מיסודות ספר התניא, כידוע שכל

ב נדה יז, א "שורפן חסיד" ובתוספות שם "ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"פ שמזיק לו".
ג וראה לוח היום יום כא אדר א "תואר חסיד הוא מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו וכו'".

נערך ע"י יוסף פלאי, משיעור שבת פרשת אמר תשפ"ג, לימוד בספר קול מבשר.
א ויקרא כה, יז.

למוקש ולמכשול ח"ו. ושנעתי ממורי מפרשיסחא ז"ל, על אמרם חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפלה, ליישב דעתם לשמים. ושעה אחת אחר התפלה, זה היה לצד שתפלתם היתה זכה וצלולה מאד בקדושה וטהרה. לכן היו שוהין אחר התפלה, ליתן הכבוד וההוד לה' לבדו, שלא יבואו מזה לאיזה צד גיאות.

האדם 'מוכר עצמו' לה' (ובתמורה הוא מקבל אהבה ויראה, עד לאהבה רבה בתענוגים), וצריך להזהר שלא תהיה אונאה דמאות במקח, שלא יהיה בו מום של פניה או גאווה, הן בתורה הן בתפלה והן במעשה המצוות.

אכן, צריך להזהר גם לצד השני, לא 'לחטט' יותר מדי! הרי תמיד יש לחשוש שבתוך המעשה הטוב שאדם עושה יש פניה כלשהי 'לגרמיה' וטיפת גאווה, "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא [בעשיית הטוב גופא]". ממילא, אם לוקחים את דברי ר' בונים בקיצוניות, עלולים להמנע מעשיית טוב! לדוגמה, אדם בא ללמד תורה אבל הוא חושש שמתוך כך יתגאה ("ישמחו בי חברי"), האם עליו להמנע מללמד? ודאי שלא! כך מסופר על חסיד שבא לפני אדמו"ר האמצעי והתלונן בפניו שכאשר הוא חוזר דברי חסידות בפני אחרים יש בו תחושת גאווה, ואמר לו הרבי "תהיה בְּצַל אבל חסידות תחזור".... אכן, כאשר החסיד פועל כשליח מכח הרבי המשלח, אזי הוא יודע שהרבי 'לוקח על עצמו' את העניין.

הרבי ר' בונים, רבי יעקב אהרן מזאלישיץ אלכסנדר בספר בית יעקב: כמו שאם אדם מוכר דבר לחבירו מזהר בבל תנונו, ואם נמצא מום בהמקח בטל המקח. כן בעבודת השי"ת, שאדם מוכר עצמו להשי"י, צריך שלא יהיה בו מום כל דבר רע. ויש בזה המצוה מוסר השכל בעבודת השי"ת – שיהיה בבר לבב, בלי שום פניה אחרת בלתי לה' לבדו. הן בתפלה, הן בהתמדת התורה, צריך לזהר מאד שלא יבוא לידי גיאות והתפארות ח"ו. ואם לאו ח"ו, יש בו דין אונאה וביטול מקח. וכמו כן, אל תונו איש את אחיו. היינו, במצות שבין אדם לחבירו, כמו בנתינת צדקה. וכמו כן בין הרב לתלמיד, יש גם כן ענין קנין ומכירה. כי התלמיד לוקח מהרב, והרב מהתלמיד. כי אמרו, מתלמידי יותר מכולם. ועל זה הזהירה לנו התורה הקדושה, אל תונו איש אחיו. שלא להיות אונאה בהמצות הללו. שיהיה כוונתו נקי וברור, בלא תערובות מחשבת פסול וגיאות. כי תועבת ה' כל גבה לב, ואין לך מום גדול מזה. בפרט הדורש ברבים, צריך לזהר מאד שלא יפול ברשת היצר, לומר מה נאה דרשותי, אשר רוח המקום ורוח הבריות נוחה ממני. ועל ידי זה נמכר עצמו לס"א וליצה"ר... ואפשר לומר בזה כונת תפלת רבי נחוניא בן הקנה 'הי רצון מלפניך שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו חברי בי'... שהתפלל אולי כאשר יחדש בתורה דברים ערבים לאוזן השומעים... וישמחו חבריו הצדיקים אשר זכו לשמוע קול דבריו... יבוא חלילה להתפארות וגיאות, ויהיה שמחתם לו

"ויצאה והיתה"

הערות במסכת גיטין

תיקון מציאת החן

מצאה חן בעיניו עד שהגיעו לגירושין. יתכן שהפגם היה עוד מתחילת הנישואין, כאשר האיש לא נתן דעתו כראוי לפנימיות האשה, שאז "מצא אשה מצא טוב" והיא תמצא חן בעיניו, אלא הביט רק על החיצוניות הנדמית (שתחילה מצאה חן בעיניו ולבסוף נהפכה למיאוס).

אף באשה רעה שמצוה לגרשה, "גרש לך ויצא מדון"², וראוי שלא תמצא חן בעיניו, סוף סוף חטאיה הם רק מחיצוניותה, "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" (בהתגברות הנפש הבהמית והיצר הרע), אך בפנימיותה היא בת ישראל כשרה, "בנות ישראל נאות הן [בפנימיות ובחיצוניות] אלא שהעניות מנוולתן [עניות בדעת ועניות בגשמיות]"³.

מכל זה מובן שהגירושין הם בעיקר מצד השם, הגילוי החיצוני של האשה, אלא שכיון שהשם לא מצא חן בעיניו (בצדק או לא בצדק) אזי הוא מגרש גם אותה-עצמה, העצם נגרד אחר השם. זהו עומק כוונת חז"ל: "לה לשמה" – הוא מגרש את שמה של האשה ורק בדרך ממילא הוא מגרש את עצמותה.

והנה אחרי הגירושין נאמר "והלכה והיתה לאיש אחר". האיש הראשון נתן גט לשמה של האשה, כיון שהנישואין היו רק לשמה, אך כעת ראוי שתלך ותמצא את הזיווג המתאים לאיש

"כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעִלָּהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָּהּ עֲוֹנוֹת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיטָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ"⁴. מכאן נלמד שכתובת הגט צריכה להיות לשם האשה, "וכתב לה, לשמה".

בפעמים הקודמות הוסבר ההבדל בין "לה" ו"לשמה", העצם והשם. התבאר שעל ידי השם מכוונים לה עצמה, והגט מפריד לגמרי בין האיש והאשה, כדברי הריקאנטי שהפירוד בין האיש והאשה הוא בהם ובנשמותיהם (אך לא בשרש בעולם האצילות למעלה). האיש מגרש את האשה עצמה, העצם, אלא שהדרך להתייחס לעצם היא על ידי השם (שם העצם), "לה" על ידי "לשמה".

לא תמצא חן בעיניו

אך יש להסביר בדרך אחרת, ובכיוון הפוך: הגירושין באים דווקא מצד השם ולא מצד העצם! כלומר, הגירושין באו מפני ש"לא תמצא חן בעיניו", אך מה שלא מצא חן הוא רק חיצוניותה, התנהגותה ומעשיה או יפיה וכדו', הכל בממד חיצוני יחסית למהותה הפנימית!

הפגם בשלום-בית בין האיש והאשה נבע מחסרון בהכרה פנימית המביאה למציאת חן אמיתית. האיש נטה לחיצוניות ואז האשה לא

ב משלי כב, י' יבמות סג, ב.
ג נדרים סו, א.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימות הריב.
א דברים כד, א.

לאחר שינוי היחס והמעשים, בבחינת שינוי השם, חוזר השלום ובטלים הגירושין.¹

שם וכבוד

פשט המלה לשם־לשמה הוא כמו לכבוד. אכן, המושג שם קשור לכבוד, כמו "ואגדלה שמך", כרמוז בלשון "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". קריאה בשם היא כבוד, חשיבות וחיבה, כמו "ידעתך בשם" ופירש רש"י "הכרתך משאר בני אדם בשם חשיבות".

אם כן, יש לומר שמשמעות כתיבת הגט "לה לשמה" היינו בדרך כבוד לאשה! אין די לומר שהגט נכתב לשם אשה זו העומדת לפנינו, כאילו שמה אינו חשוב כלל, אלא הגט נכתב עבור האשה הזו בשמה המיוחד, עם כל חשיבותה. הגט צריך גם להכתב לשם האיש, לשמו ולכבודו! והנה הכבוד ההדדי בין האיש והאשה הוא הביטוי החיצוני לשלום בית, והוא הסגולה העיקרית לכך, "האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו... עליו הכתוב אומר 'ידעת כי שלום אהלך'".²

בפנימיות, שם שייך למלכות ("שם כבוד מלכותו") וכן המלכות היא "כבוד נברא" (המלכות בעולם האצילות היא מקור עולם הבריאה). אכן "כבוד נברא" במלכות מקבל מ"כבוד נאצל" בחכמה (לבי־כבוד נתיבות חכמה עילאה), "הוי' בחכמה יסד ארץ [מלכות]".

¹ יבמות סב, ב. ורמזים: כבוד שלום = זאת, "בזאת יבא אהרן אל הקדש", רמז לאשתו־ביתו של הכהן הגדול. בזאת יבא אהרן = ז פעמים מהיטבאל, אשת התיקון, אשתו של הדר הרומז למחזיר גרושתו כנ"ל = עטרת, "אשת חיל עטרת בעלה".

אחר שישא אותה בעצמה, "והיתה" בעצמה, לא רק שמה.

לחדש יחס פנימי

באמת, עצם כתיבת הגט יכולה להביא לתיקון! כאשר האיש כותב גט "לשמה", עליו להתבונן שמה שלא מצא חן בעיניו הוא שמה בלבד ולא היא עצמה! כך אפשר להתייחס מחדש אל העצם, יחס של "פנים בפנים", פנימיות אל פנימיות. מתוך התייחסות מחודשת זו, ניתן לתקן את הרובד החיצוני, בו אירעו התקלות, ולשנות את ההתנהגות שגרמה לפגם החן והאהבה. כך ניתן להחזיר את השלום בין האיש והאשה, לחזור ממחשבת הפירוד ולחדש את הנישואין באהבה ושמחה. גם במקרה שהגירושין כבר נעשו, יש תקנה לקיים מצוות מחזיר גרושתו, מתוך יחס עצמי מתוקן.

כל זה שייך למושג של חזרה בתשובה. בעל התשובה משנה את שמו, לומר שהפגם היה רק בחיצוניות שלו אך הוא עצמו חפץ בטוב ומשנה מעשיו לטובה. כך גם ביחס בין איש ואשה: היה אמנם פגם במעשים, אך מרגע ששמים לב שזהו פגם חיצוני יחסית, בדרגת השם בלבד, אז מבינים שניתן להחליף שם כביכול, לחדש את השם מתוך העצם שלא נפגם. שינוי השם הוא שינוי המזל (כמו "אברם אינו מוליד, אברהם מוליד"), וכן איש ואשה אלו, שנדמה כי מזלם הוביל לגירושין, יכולים לשנות את מזלם המשותף, בסימן טוב ובמזל טוב.

[ועל דרך ההלכה: גט שנכתב לשמה כהלכתו, אך קודם שנמסר לאשה החליפה את שמה, מסתבר שלא ניתן לגרש בו. והוא הדין בענייננו:

הסיפור החסידי

רבי שלומ'קה מזוועהיל | יסוד שביסוד

רבי שלמה גולדמן מזוועהיל היה האדמו"ר הרביעי בשושלת זוועהיל, המתייחסת בן אחר בן לרבי יחיאל מיכל מזלוטשטוב, תלמיד הבעש"ט. נולד לאביו – רבי מרדכי גולדמן, האדמו"ר השלישי בשושלת ורבה של זוועהיל. עוד בחיי אביו נהג כרבי וקבל פתקאות מחסידים, ובשנת תרפ"ה, בעקבות איומי השלטון הקומוניסטי, ברח לפולין ומשם עלה ארצה והשתקע בירושלים. אף שניסה להסתיר את עצמו שמו יצא לתהילה כקדוש וכפועל ישועות בקרב יושבי ירושלים, שכינוהו בחיבה 'רבי שלומ'קה'. נסתלק בכ"ו אייר תש"ה, 'יסוד שביסוד', ונטמן בהר הזיתים. בנו רבי גדליה משה התמנה לממשיך דרכו.

נוסף אודותיו:

בהזדמנויות שונות היה רבינו מספר, כי בעצמו נוכח בשעת עריכת הטהרה לגופו הקדוש של רבי שלומ'קה בטרם הלוויה, אותה שעה חש פתאום בריח נפלא של בשמים ריחניים שפשט בחדר, ובטוח היה כי מנהג המקום הוא להניח בשמים בעת הטהרה. הוא ניגש אל האדמו"ר רבי גדליה משה, בנו של רבי שלומ'קה, ושאלו על כך, ולהפתעתו השיבו כי לא הניחו שם בשמים כלל וכלל! הרבי לא הסתפק בכך, ופנה אל שאר הנוכחים ושאלם אם גם הם מריחים בריח של בשמים, ואכן נענו כולם ואמרו כי גם הם חשים בריח הנפלא. עוד הוסיף הרבי וסיפר, שבשעת עריכת הטהרה היה רבי שלומ'קה נראה יותר חי מאשר בחיי חיותו...

משך שנים רבות, היה רבינו נוהג לערוך את שולחנו הטהור ביום כ"ו אייר, לכבוד יום ההילולא של האדמו"ר מזוועהיל ז"ע.

כמו יוסף הצדיק, שנחנט בבשמים לאחר הסתלקותו, גם גופו הקדוש של הרבי מזוועהיל נדף ריח נפלא, ונראה חי ממש ואף יותר מכך – כמאמר הזוהר: " צדיקא דאתפטר אשתכח ככולהו עלמין יתיר מבחיהו". אכן, רבי שלומ'קה

בחודש אייר תש"ה, ימים אחדים לפני הסתלקותו של הרבי ר' שלומ'קה מזוועהיל, בעת שוכבו בבית החולים שערי צדק בירושלים, הלך רבינו [כ"ק מרן אדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב זצוק"ל] לבקרו, והזדמן עמו יחד לביקור הרה"ח רבי פנחס הלוי אייזן. בשעה שיצאו מחדרו של רבי שלומ'קה, נענה אליו רבינו ואמר לו: מקור נשמתו של הרבי מזוועהיל הוא מ"יסוד שביסוד". כעבור ימים אחדים, נצחו אראלים את המצוקים והאדמו"ר הקדוש מזוועהיל נסתלק לגנוי מרומים, היה זה ביום רביעי כ"ו אייר, ארבעים ואחד יום לעומה, יום הספירה של "יסוד שביסוד"...

הקשר המיוחד של רבי שלומ'קה ליסוד שביסוד, לא התבטא ביום פטירתו בלבד: בסיפורים רבים בולט הקשר בינו לבין יוסף הצדיק, שמידתו היא היסוד ונהוג לעלות לקברו ביום זה (וראו לציין, כי אף שרבים מכירים כיום את המנהג הזה, מקורו בהתוועדויות מו"ר הרב שליט"א לפני שנים, בקבר יוסף). ואכן, הרבי מלעלוב שאבחן את הקשר הזה מספר סיפור

הולך לכותל, ובדרכו היה יוצא לתחנת האוטובוס. יום אחד, כשהמתין לאוטובוס, התיישב על המדרכה וחיכה, והרהר "צ' רבי אלי' ראטה שהלך איתו ראה את הרבי מתיישב. גם הוא התיישב על הרצפה לידו, והנה האדמו"ר פונה אליו ושואל: "דו האלסט ביי דערביי" [אתה אוחז במה שאתה עושה]? ורבי אלי' מיד קם ועמד. כוונת שאלתו היתה שאלה ישירה: האם בגלל שאני עושה את זה אתה עושה את זה, או שאתה לבד גם אוחז בזה? לבד רבי אלי' לא היה עושה את זה, אז הוא מיד קם. גם במקרים רבים אחרים העיר לאנשים על חיפוש האמת.

עם זאת, רבי שלומק'ה איננו איש של 'אותנטיות' שטחית וחיצונית. אם היסוד הוא אמת, הרי שהיסוד שביסוד הוא "אמת שבאמת". והאמת הזו, כמו ה"אמת לאמיתו" שבתורת רבי נחמן מברסלב, מצריכה התבוננות עמוקה יותר על המניעים וההקשר של כל פעולה: מעשה באברך, שבכל יום לפני תפילת השחר היה שותה כוס קפה ומסתכל בעיתון חרדי. כשילדיו גדלו, נמלך בדעתו שבשביל החינוך זה לא מתאים: אמנם הוא עצמו לא אוחז בדרגה להתנזר מהעיתון, אבל בשביל ילדיו – שהרי לא מתאים שהילדים יראו שאבא לפני התפילה קורא עיתון עם כוס קפה – לקח חובת הלבבות או מסילת ישרים ועיין בו יחד עם שתיית הקפה. לאותו אדם הציק שהוא עושה דבר שאינו אוחז בו, ושאל על זה את אא"ז הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ל. ענה לו הרבי: ער "לשמה" אין חינוך הבנים" [זהו 'לשמה' אמיתי בחינוך הבנים]!

מדוע הרצון לחינוך מסוים, אמיתי יותר מהחשק לקריאת עיתון? נראה כי אמת אין פירושה תמיד הזדהות מלאה עם כל פעולה. אדם שנמנע מכל מעשה הנעים לו מעט פחות, איננו אדם אמיתי אלא שבוי – בידי רגשותיו, ההנחות המוקדמות שלו או התאוות שהורגל אליהם. פעמים רבות דווקא

חש קשר עמוק ליוסף הצדיק ולקברו, ועל ששהה שם שניות בודדות, חש תענוג עילאי:

סיפר הגה"צ ר' אלי' רוט זצ"ל: פעם אחת נסע עם רבו, הרה"ק רבי שלמה'קה מזוועהיל, למירון, והנהג היה ערבי. הרבי ציוה עליו לא לשלם למפרע, ולבקש ממנו לנסוע דרך קבר יוסף הצדיק בשכס. הנהג חומד הממון, לא הפסיק להציק לר' אלי' כדי לקבל את תשלום הנסיעה, עד שהוכרח לתת לו את הכסף.

רבי שלמה'קה ישב כדרכו בעיניים עצומות, שקוע ברעיונותיו. כשהמכונית הגיעה לסביבות שכס, פנה אל ר' אלי' ושאל: "נו, הוא נוסע ליוסף הצדיק?" השיב לו ר' אלי' כי הנהג משתמש ואינו רוצה לנסוע לקבר יוסף.

"האם שילמת לו כבר?" – שאל הרבי. "כן – השיב ר' אלי' – נאלצתי לשלם כי יראתי מפניו". הרבי מזוועהיל נענה ואמר: "יראת מגוי? אבי מורי זצ"ל היה אומר שמי שהורג את הגוי העצמי שבקברו, אינו פוחד מגוי". הרבי הרים את ראשו ופנה אל הנהג הערבי, אף על פי שלא ידע את השפה הערבית, ואמר לו: "סע ליוסף הצדיק!" הנהג נבהל, וסימן בראשו כי יסע.

כשהגיעו לקבר יוסף הצדיק, צריכים היו כמנהג המקום להסיר המנעלים ולשלם דמי כניסה. הרבי חלק נעליו, שילם ונכנס. השתהה שם כחצי רגע ויצא, ובצאתו נענה ואמר: "אהה... מרגישים כי פה טמון יוסף הצדיק...".

מלבד הצדיקות והקדושה המשויכים כמובן ליסוד, ספירת היסוד קשורה במיוחד למידת האמת: היסוד עניינו התקשרות וחיבור, והוא גם המוליד ומבטא את כל כחות הנפש – והתקשרות של ממש, כריתת ברית כפי שמחייב היסוד המתוקן, מוכיחה ומחייבת את אמיתות הרגש והמחשבה שמאחוריה. כמתבקש מכך, רבי שלומק'ה נודע כאיש אמת חסר פשרות, אפילו בעניינים זניחים לכאורה:

הצדיק היה איש אמת בתכלית – לא עשה אף תנועה קלה בשביל משהו אחר, ולא הניח לאיש לעשות תנועה בשביל משהו אחר. בכל יום היה

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

לסיים את התואר?

אני באמצע לימודי תואר ב..., אך לאחרונה מתחדדת בי ההכרה שאני רוצה שכל חיי יהיו מוקדשים לשליחות של הפצת המעיינות וכו' ולא לעיסוק בתחום בו אני עושה את התואר.

האם כדאי שאמשיך בלימודי התואר, למרות הקשיים הטכניים בכך, למקרה שנסיבות חיי יובילו לשימוש בו, או שכדאי שאפסיק ואתמקד בהכנה לשליחות?

מענה:

אם אפשר להמשיך את הלימודים ולסיים את התואר מה טוב (הדרכת הרבי היא שכל דבר טוב שמתחילים רצוי לסיים). כמו כן, נושא הלימודים שלך יכול להיות גם כלי חשוב לעורר נפשות ולקרובן לתורה כו'.

שתזכי לשליחות האמיתית שלך, בתור "איש ואשה זכו שכינה ביניהם" – רק לאחר החתונה אי"ה תוכלו להחליט איפה מקום השליחות ואופי השליחות הכי מתאים לכם. שתבשרי בשורות טובות בכל!

שלא מגיע לי כלום ושכל מה שה' נותן לי הוא בחסד חנם, הוא יתברך "הגומל לחייבים (חוטאים כמוני) טובות"... ממילא אחרי כל העבודה, התפלות והבקשות שלי – "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", עוד קוה ועוד קוה, עוד תפלה ועוד תפלה – לא מתייאשים ח"ו ולא נופלים באמונה ר"ל אלא מתחזקים מיום ליום, "כי נפילתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי", ואף על פי שיתמהמה עם כל זאת אחכה לו בכל יום שיבוא עוד היום.

הרי אנחנו אלפי שנים בגלות ובמשך כל הדורות צדיקי אמת התפללו והתחננו וכו' ולכאורה לא רואים את הפירות, אבל אנחנו ממשיכים להאמין ולבטוח אך ורק בה' ובחסדיו ורחמיו על כל בשר (וכל שכן על עמו ישראל). "כל הנשמה תהלל ייה" – על כל נשימה ונשימה עלינו להלל ולשבח לאבינו מלכנו ולעבדו בלב שלם ובנפש חפצה, "עבדו את ה' ביראה" ו"עבדו את ה' בשמחה".

שנשמע בשו"ט בקרוב ממשי!

למה ה' לא עונה לתפילותיי?

כבר תקופה ארוכה שמצבי המשפטי לא פשוט ומוטלות עליי מגבלות רבות. לפני כמה ימים התקיים דיון בענייניי בבית המשפט, בו האמנתי [וכך גם צפו עורכי הדין שלי] שיקלו על התנאים הקשים שלי.

לקראת הדיון התפללתי הרבה והתחזקתי באמונה ובקבלות טובות, כך שהגעתי לדיון עם הרבה בטחון בה' שיושיע אותי. למעשה, תוצאות הדיון היו ממש הפוכות, מה ששבר אותי לגמרי, עד כדי כך שביום המחרת ממש לא הצלחתי לפתוח את הסיידור ולהתפלל. לאן נעלמו כל התפילות וההתחזקות שלי? ה' שמע וראה את ההשתדלות שלי, אז למה המציאות מראה להפך? אני ממש זקוק שאור האמונה יחזור להאיר לי.

מענה:

"אדם יסודו מעפר כו'" – יסוד עבודת האדם בעולם הזה הוא לדעת ש"ואנכי עפר ואפר", תודעה שכל יהודי מקבל בירושה מאברהם אבינו הראשון. והיינו מדת השפלות,

את לפתתי תלאורו

שְׁלוֹם יְלָדִים!
מִצּוֹת שְׁמִירַת שַׁבֵּת קִדְשׁ מוֹפִיעָה
בַּפְּרָשָׁה שְׁלָנוּ וְזוֹ לֹא הַפְּעַם הָרִאשׁוֹנָה.
עוֹד לִפְנֵי קִבְלַת הַתּוֹרָה, בְּדַרְךְ לְהַרְ
סִינִי, כָּבֵד נִצְטַוֵּינוּ עָלֵיהָ. בְּרַב הַפְּעָמִים
מוֹפִיעָה הַשַּׁבֵּת בְּלִשׁוֹן יְחִיד – “זְכוֹר אֶת
יוֹם הַשַּׁבָּת”, “וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת”,
“וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת”. אָבֵל בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת, כְּמוֹ בַּפְּרָשָׁה שְׁלָנוּ, הִיא מְכֻנָּה
בְּלִשׁוֹן רַבִּים – “אֶת שַׁבְּתַתִּי תִשְׁמְדוּ”.
מדוע?
בְּסִפְרֵי הַחֲסִידוֹת מְסַבֵּר כִּי בְּכָל שַׁבֵּת
שְׂאֵנוּ זוֹכִים לְשִׁמּוֹר כְּהַלְכָתָהּ יִשְׁנֵן בְּעֵצָם
שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, שְׁתֵּי מַדְרָגוֹת שֶׁל אוֹתָהּ
הַשַּׁבָּת. כְּאֲשֶׁר נִזְכָּה לְשִׁמּוֹר אוֹתָן כְּרֵאוּי
– נִגְאָל!

בְּסִיּוֹם כָּל הַשְּׁפוּרִים וְהַגְּמוּרִים
הָאֲחֵרוֹנִים – הַיְצִירָה פְּשוּט מְשֻׁלָּמֵת.
לֹא כְּדֹאֵי לְהַמְשִׁיחַ, כִּי חִבָּל לְקַלְקֵל.
לַפְּעָמִים דְּוָקָא “כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרֵעַ”.
אֲנִי לוֹקֵחַ אֶת הַקְּנָזוֹ הַיְפָה, מְנִיחַ אוֹתוֹ

עַל הַיְצִירָה הַזֹּאת לְמַתִּי הַרְבֵּה זְמַן.
מִזְמַן רְצִינִי לְיִצְרַר בְּעֵצָמִי קִנְזוֹ חֲרָס
מְהֵרָה וּמְעָצֵב. בְּדַקְתֵי וּבַרְרֵתֵי, הַזְּמַנִּיתִי
וְרַכְשֵׁתִי. תִּכְנְנֵנִי אֶת הַמְּשִׁימָה הַיֵּטִב,
לַעֲנִי חִיהַ שְׂרָה בַּת ר' מִשָּׁה ע"ה נִכְתָּב ע"י הַרְבֵּ שִׁילָה אוֹפֵן.

דְּבַרְשֵׁת דְּלִצְרֵר בְּמִנְיָא

אותו המקום, והוא עושה זאת בששעה ימים. ה' יתברך מתכנן, אומר ועושה עד שהוא מגיע ביום הששי לתוצאה המשלמת – "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם". העולם עומד בצביונו והאדם נצב בתוכו לעבודתו את ה'.

מרגע זה כבר אין צורך להוסיף. ה' כפיכול עוזב את הזירה ופונה להתפנס עם עצמו. ברגעים אלו הוא מתמלא קורת רוח ממעשה ידיו. ההתרחשות שבחוץ כבר פחות נוגעת לו, היא בסך הכל היתה האמצעי להגיע לתכלית הנכספת, והוא מתענג לו לבדו לעצמו.

שְׁלֵמָה וְאֵל – דְּבַר בְּרָא

לבדו? לא בדיוק. בעצם כן. מה הכוונה? יש פאלו ש'ה' מזמין אותם אליו, להיות עמו באותה היחידות, כי גם בנוכחותם הוא ממשיך להיות לבדו. עבודו הם אינם זרים, הם ממש חלק ממנו. אלו, כמובן, אנחנו – נשמות עם ישראל. שם, עם ה', אנחנו ביחד-לבד! השאר אינם מרשים להכנס פנימה.

על הבריאה בלה נאמר כי אסור לה לשבות ממהלכה – "עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחרם... ויום ולילה לא ישבתו". השמש צריכה לנוע במסלולה הקבוע, העצים צריכים לבלב, בני האדם ימשיכו לתקן ולשכלל את העולם, ואפלו "גוי ששבת – חייב מיתה". היחידים היוצאים מכלל זה הם עם ישראל. הם עוצרים את המרוץ

על השלחן בסלון, מתרוח על הכרסא שממול, עוצם את העינים ומתמוגג לי בהנאה מרבה.

דְּבַר תְּלֵי עֵלְאִים

ממה אני בדיוק נהנה?

ברגע הראשון אני פשוט נהנה מלסיים. קדם היתי שקוע בכל כוחותי במלאכה, כעת יש לי סוף-סוף זמן בשביל עצמי. אני אוסף את כל הפחות חזרה הבייתה. האנרגיה שהשקעתי היתה סוג של יציאה לקרב, קצת מעמסה. אמנם זו מעמסה שחפצתי בה, אבל בכל זאת. באותם הרגעים אני נהנה בעקר ממה שאני לא – אני כבר אחרי.

אבל אחר כך מגיע התענוג האמיתי. אני פותח שוב את העינים ורואה את היצירה המשלמת ויודע: זהו זה! זה בדיוק מה שתמיד חלמתי עליו. "סוף מעשה" הוא זה שעלה אצלי עוד "במחשבה תחלה". כעת אני כבר נהנה ממה שכן. אני לא רץ לשום מקום וגם לא בורח. אני פשוט מתענג, כאן ועכשיו. אולי בהרגשה הזו יש פחות סערה אך היא הרבה יותר עמקה.

כָּאֵל לְבַת – כָּאֵל מְנוּחָה

לה' יתברך תשוקה גדולה מאוד לברא את העולם. יש לו בכך כוונה עליונה, נסתרת ועמקה – "דירה בתחתונים" הוא רוצה. כדי להתגלות במקום נמוך ושפל הוא עוסק ביצור

כְּדַאי לָכֶם לְנִסּוֹת... לְמַדְרָגָה זוֹ קוֹרְאִים

'שֵׁבֶת תַּתְּאָה' [שֵׁבֶת הַתַּחְתּוֹנָה].

אָבֵל בְּיוֹם הַשֵּׁבֶת הָאֲוִירָה כָּבֵד
מִשְׁתַּנֶּה וְאָנוּ מְרָשִׁים לַעֲלוֹת אֶל
'שֵׁבֶת עֵלְאָה' [שֵׁבֶת הָעֲלִיוֹנָה]. כָּבֵד
הַסְּפָקֵנוּ בַלִּילָה 'לְהַתְּמַקֵּם' בְּתוֹךְ
הַשֵּׁבֶת. הַטְּרָדוֹת וְעַמֵּל הַשְּׁבוּעַ כָּבֵד
הַרְבֵּה מֵאַחֲרֵינוּ וְהַנַּחַת הַשֵּׁבֶתִית כָּבֵד
בְּעֶצוּמָה. כָּעֵת אָנוּ יְכוּלִים פְּשוּט לַפְתּוֹחַ
אֶת הָעֵינַיִם (לְנַגֵּן אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיחַ...)
וְלְהַתְּעַנֵּג מֵעֵצָם הַשֵּׁבֶת – "אִז תִּתְּעַנֵּג
עַל ה'!"

הַתְּעַנּוּג הַכְּפוּל הוּא הַבְּטוּי לְשִׁתִּי
הַשֵּׁבֶתוֹת – הַ"שֵּׁבֶתִיתִי" – שֶׁבְּשִׁמְרִית
הַשֵּׁבֶת!

שְׁזַנְזָה לְשִׁמְד אוֹתוֹן כְּהַלְכָתוֹ וְל"מִיד
נִגְאָלִיךְ!"

שֵׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

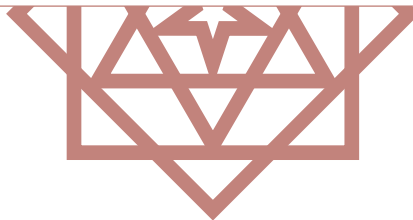
5?

כְּדִי לְשִׁבוֹת.

כְּאֲשֶׁר יְהוּדֵי שׁוֹבֵת הוּא מְרָשֶׁה
לְהַכְּנִס אֶל הַחֶדֶר הַפְּנִימִי, חֶדֶר הַתְּעַנּוּג
שֶׁל ה', וְלְהַצְטַרֵף אֵלָיו. אֶת כָּל הַדְּאָגוֹת
וְהַטְּרָדוֹת הוּא מְשַׁאֵיר בַּחוּץ, שְׁכֵן בְּשֵׁבֶת
"כָּל מְלַאכְתְּךָ עֲשׂוּיָה". נוֹתֵר לוֹ לְהַצְטַרֵף
אֶל הַתְּעַנּוּג שֶׁל ה' מִמַּעֲשֵׂה יְדִיו, וְכַמוֹהוּ,
הוּא עוֹשֶׂה זֹאת בְּשִׁנֵּי שְׁלֻבִים. זוֹכְרִים
אֶת סִיוֵם יִצְחָר הַקְּנֻקָּה?

יִלְבֵּת תַּתְּאָה יִלְבֵּת עֵלְאָה

בְּלִיל שֵׁבֶת אֲנַחְנוּ מִתְּעַנְּנִים בְּעֶקֶר
מֵה' לֹא'. כָּבֵד לֹא מְטְרָדִים, לֹא רְצִים.
עוֹצְמִים עֵינַיִם וּמִשְׁתַּחֲרָרִים. מְסַפְּרִים
עַל רַבֵּי חַיִּים מְטֻשְׁרֵנוּבִיץ, בְּעַל 'סְדוּרוֹ
שֶׁל שֵׁבֶת', שֶׁהִיא אוֹמֵר כִּי אֵלוּ הִיא לוֹ
חוּשׁ טוֹב בְּנִינָה הִיא יוֹשֵׁב וּמְנַגֵּן מְכַנִּיסֵת
הַשֵּׁבֶת וְעַד צֵאתָהּ. נִגּוֹן חֲסִידֵי עֵמֶק הוּא
אַחַת הַדְּרָכִים הַטּוֹבוֹת בְּיִתְרָה לְהַשְׁתַּחֲרֵד
מֵאֲוִירַת יְמוֹת הַחוּל וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה.

הַמְּשַׁךְ מַעֲמַב' 27 <<

מֵה הֵייתִי רוֹצֵה שִׁיעֵסִיק אֶת מַחֲשֻׁבוֹתֵי? לְפִי רַבִּי
שְׁלוֹמֶקֶה, זֶהוּ מְנִיעַ אִמִּיתִי מְאוֹד – וְרֵאוּ לְכוּן
אֶת פְּעוּלוֹתֵינוּ עַל פִּיו.

הַהַתְּעַלְמוֹת מֵהֵם, שְׁמַתְעוֹרֶרֶת בְּסִיפּוֹרְנוּ עַל יְדֵי
תְּשׁוּמַת לֵב לְחִינוּךְ הַיְלִידִים, מִשְׁקַפַּת נְקוּדַת אִמַּת
פְּנִימִית וְעִמוּקָה: הֵיכֵן נִרְאָה לִי כִּי רֵאוּי שְׁאִמְצֵא?

לכמה אנשים החמאת היום? לפני שאדם הולך

לישון עליו לעשות חשבון נפש על מה שעבר במשך היום, מתוך מגמה שיום המחר יראה טוב יותר. יש מי שממקד את חשבון הנפש במירוק הטעויות והחטאים של היום, אבל חשבון הנפש החסידי מתמקד בעיקר ב"ועשה טוב", שהרי "אנן פועלי דיממא אנן" – אנחנו פועלי־יום, שתפקידנו להאיר את העולם באור.

הכח להאיר את העולם תלוי לא־מעט בדיבור, "פתח פיך ויאירו דבריך", ולכן על האדם לשאול את עצמו לפני השינה – 'לכמה אנשים החמאתי היום? האם אמרתי מספיק פעמים תודה לכל מי שעושה איתי טוב וחסד? האם טרחתי לקחת אחריות על הזולת ולהשפיע עליו טוב בתקשורת שלנו?'

השיעור המרכזי השבוע בגליון, שנמסר לבנות בגיל תיכון, הוא שיעור יסודי ועיקרי על תיקון האמירה והדיבור – בזוגיות, בחינוך ובחברה המתקנת שאנחנו רוצים לבנות – המשרטט תקשורת חיובית ובונה, מאירת־פנים ומקדמת. עבודת תיקון האִמֶר שייכת במיוחד לתקופת ספירת העֶמֶר, אך נוגעת כמובן גם לכל ימות השנה.

התוועדות
יסוד שבסוד
סדר חדש בהפצת המעינות
הרב יצחק גינזבורג שליט"א

יום רביעי כ"ו אייר בשעה 18:00 בדיוק
אולם הפנסאים כפר חב"ד
עזרת נשים | שידור חי